

# JMG

Kandidatuppsats i journalistik

2016-05-10

Institutionen för journalistik,  
medier och kommunikation

[www.jmg.gu.se](http://www.jmg.gu.se)

# Imiterad demokrati

**En kvalitativ innehållsanalys av två kultursidors gestaltning av  
Ryssland**

Författare: Elias Wahlberg och Gunnar Harrius

Handledare: Tomas Andersson Odén

Kursansvarig: Mathias Färdigh



**GÖTEBORGS UNIVERSITET**  
**JOURNALISTIK, MEDIER OCH KOMMUNIKATION**

## ***Abstract***

*In January of 2017 Martin Kragh and Sebastian Åsberg published a research article titled “Russia’s strategy for influence through public diplomacy and active measures: the Swedish case”. One of the main theses of the research article was that the cultural pages of Swedish tabloid Aftonbladet repeatedly uses narratives from Russian government operated news agency Sputnik, often accused of being a Russian propaganda outlet. Aftonbladet Kultur resented the accusation and a Swedish researcher pointed out methodological flaws in the article, flaws Martin Kragh later warded off.*

*One of the dominant themes Kragh and Åsberg found in the articles in Sputnik was that of a “positive image of Russia”. We argue that if Aftonbladet Kultur were to use narratives from Sputnik and thereby spread Russian propaganda, one would be able to detect a positive image of Russia in their reporting. The purpose of this study is to determine whether Martin Kragh and Sebastian Åsbergs accusations against Aftonbladet Kultur are legitimate.*

*In this bachelor thesis we examine whether Aftonbladet Kultur are spreading a positive image of Russia. The method used is qualitative comparative text analysis and the theories taken into consideration are framing theory, attribution theory and Karen Phalet and Edwin Poppe’s theory of evaluation of national stereotypes through competence and morality. By looking at the overall image of Russia presented in Aftonbladet Kultur and also comparing it to the cultural pages of the other major Swedish tabloid, Expressen, we seek to determine whether the image presented in Aftonbladet Kultur is unreasonably positive.*

*The main findings in this study are that the image of Russia presented in the cultural pages of both tabloids is negative. There are small differences between the two cultural pages, one of them being the way they explain negative Russian actions. Aftonbladet Kultur are more likely to explain negative behaviour with external factors like outside pressure, while Expressen Kultur explain nearly every negative action with internal factors like the temper or underlying motives of the Russians. Also Aftonbladet Kultur are less likely to paint the picture of Russia as a threat than Expressen Kultur are. In both cultural pages Russia’s morality is described as low whereas their competence in Expressen Kultur most often is described as high and in Aftonbladet Kultur described as somewhat lower. With the differences being small we find that Aftonbladet Kultur are not spreading a positive image of Russia in the articles studied.*

***Keywords:*** Russia, Putin, Framing, Attribution, Aftonbladet Kultur, Expressen Kultur

# Innehållsförteckning

<b>1. Inledning</b> .....	<b>1</b>
1.1 Bakgrund.....	1
<b>2. Syfte och frågeställningar</b> .....	<b>4</b>
2.1 Syfte .....	4
2.2 Frågeställningar.....	4
<b>3. Tidigare forskning</b> .....	<b>5</b>
3.1 Sovjetbilden i Nordisk press .....	5
3.2 Rysslandsbilden i Sverige.....	5
3.3 Vladimir Putin och Rysskräcken .....	6
3.4 Sverige behöver inte oro sig - än .....	6
3.5 Ryskt hot och amerikanskt hjältemod.....	7
3.6 Den ryska björnen sover .....	7
3.7 Sammanfattning tidigare forskning.....	8
<b>4. Teori</b> .....	<b>9</b>
4.1 Gestaltningsteorin.....	9
4.2 Attributionsteorin .....	9
4.3 Värdering av länder .....	10
<b>5. Metod, material och urval</b> .....	<b>12</b>
5.1 Kvalitativ textanalys.....	12
5.2 Lingvistisk textanalys .....	12
5.3 Metoddiskussion .....	14
5.4 Analysschema.....	15
5.5 Material .....	15
5.5.1 Kultursidornas utveckling .....	15
5.5.2 Expressen Kultur .....	16
5.5.3 Aftonbladet Kultur .....	16
5.5.4 Urval .....	16
<b>6. Resultat</b> .....	<b>18</b>
6.1 Innehåll: Vad handlar artiklarna om? .....	18
6.1.1 Aftonbladet Kultur .....	18
6.1.2 Expressen Kultur .....	18
6.2 Källor: Vilka källor används och vilka personer får komma till tals? .....	19
6.2.1 Ryska medier .....	19
6.2.2 Putin .....	19
6.2.3 Inga källor .....	20
6.2.4 Exilryssar.....	20
6.2.5 Konstnärliga verk.....	21
6.3 Gestaltning genom ordval, bildspråk och metaforer: Vilka beskrivningar, värdeladdade ord	

och metaforer används i gestaltningen av Ryssland? .....	21
6.3.1 “Putins Ryssland” i Aftonbladet Kultur .....	21
6.3.2 Det ryska skådespelet i Aftonbladet Kultur .....	21
6.3.3 “Putins Ryssland” i Expressen Kultur .....	22
6.3.4 Sovjetliknelsen i Expressen Kultur .....	23
6.3.5 Maskinmetaforen i Expressen Kultur .....	24
6.3.6 Komparativ analys: Gestaltning genom ordval, bildspråk och metaforer .....	24
6.3.6.1 Putins Ryssland .....	24
6.3.6.2 Sovjetliknelsen .....	25
6.3.6.3 Övriga skillnader .....	26
6.4 Värdering av länder: Vilka moral- och/eller kompetensbedömningar av Ryssland görs i kultursidornas gestaltning? .....	26
6.4.1 Moralbedömning i Aftonbladet Kultur .....	27
6.4.2 Kompetensbedömning i Aftonbladet Kultur .....	28
6.4.3 Moralbedömning i Expressen Kultur .....	30
6.4.4 Kompetensbedömning i Expressen Kultur .....	32
6.4.5 Komparativ analys: Värdering av länder .....	33
6.5 Attribuering: Hur attribueras Rysslands agerande? .....	35
6.5.1 Aftonbladet Kultur .....	35
6.5.2 Expressen Kultur .....	37
6.5.3 Komparativ analys: Attribuering .....	38
<b>7. Slutdiskussion .....</b>	<b>40</b>
<b>Referenslista .....</b>	<b>43</b>
<b>Bilaga 1: Samtliga undersökta artiklar .....</b>	<b>46</b>

# 1. Inledning

I januari 2017 publicerar Martin Kragh och Sebastian Åsberg en forskningsartikel med namnet *Russia's strategy for influence through public diplomacy and active measures: the Swedish case*. De vill reda ut om, och i så fall hur, Ryssland sprider desinformation för att förvrida Rysslandsbilden i Sverige. I sin artikel pekar de ut en av Sveriges största tidningar som prorysk. Det är Aftonbladet och framförallt Aftonbladet Kultur som enligt Kragh och Åsberg regelbundet sprider rysk propaganda och anpassar sig efter det ryska narrativet. Aftonbladet Kultur och dess skribenter går i stark polemik med rapporten och menar att anklagelserna är grundlösa. Men finns det någon saklig grund för påståendena? Och vari grundar sig Kragh och Åsbergs kritik av Aftonbladet Kultur?

## 1.1 Bakgrund

Författarna inleder med att skapa en historisk kontext som de menar att dagens Ryssland verkar i. De ger en överblick av ett omfattande sovjetiskt spionage i Sverige, samt reder ut begreppen "active measures" och "public diplomacy". Public diplomacy är helt enkelt offentlig officiell diplomati, en internationell aktörs försök att kommunicera med en annan aktör. Active measures beskrivs av författarna som "[...] the systematic effort to influence outside developments covertly",<sup>1</sup> det vill säga att systematiskt och i hemlighet försöka påverka en annan aktörs handlingar. Detta är något Kragh och Åsberg menar att Ryssland i hög grad sysslar med och att det bland annat sker genom att påverka mediebilderna av Ryssland i Sverige.<sup>2</sup>

För att kunna förstå vilka narrativ och bilder som Ryssland vill sprida i Sverige har Kragh och Åsberg undersökt den svenskspråkiga versionen av den ryska nyhetssidan Sputnik. Sputnik är en statlig nyhetssajt och beskrivs på följande sätt i Dagens Nyheter: "Koncernen skapades på president Vladimir Putins initiativ [sic], med syftet att sprida rysk politik och världsbild i andra länder."<sup>3</sup> Kragh och Åsberg har delat in 3344 Sputnikartiklar från 2015 i tio kategorier utifrån artiklarnas huvudsakliga teman. Ett av de vanligaste temana som Kragh och Åsberg hittar i sin undersökning är "Positive image of Russia",<sup>4</sup> det vill säga en positiv Rysslandsbild. Kragh och Åsberg placerar 643 av de undersökta artiklarna i den kategorin. Tesen som Kragh och Åsberg för är att det som Sputnik rapporterar om ska påverka utomryska aktörer och allra helst nå svensk media.

Vidare menar Kragh och Åsberg att Aftonbladet Kultur är en av de främsta spridarna av rysk desinformation och det ryska narrativet. De menar att det på både höger- och vänsterkanten finns medier som anpassar sig efter ett ryskt narrativ. Högern har sina egna medier (Avpixlat, Fria tider) och till vänster finns Aftonbladet Kultur som beskrivs som den viktigaste spridaren av ett

---

<sup>1</sup> Kragh, Martin & Åsberg, Sebastian. Russia's strategy for influence through public diplomacy and active measures: the Swedish case. *Journal of Strategic Studies*. Vol.40 No.1 (2017): s.6. doi: 10.1080/01402390.2016.1273830 (Hämtad 2017-05-04)

<sup>2</sup> Kragh & Åsberg, 2017. s.9

<sup>3</sup> Larsson, Linus. Rysk propagandasajt lägger ned i Sverige. *Dagens Nyheter*. 2016-03-11. <http://www.dn.se/nyheter/sverige/rysk-propagandasajt-lagger-ned-i-sverige/> (Hämtad 2017-05-04)

<sup>4</sup> Kragh & Åsberg, 2017. s.10

proryskt narrativ från den politiska vänstern.<sup>5</sup> Vi anser att det är rimligt att tro att om ett av de främsta målen med rysk desinformation är att sprida en positiv bild av Ryssland, och Aftonbladet Kultur är en av de främsta spridarna av denna desinformation, bör Aftonbladet Kulturs beskrivning av Ryssland vara positiv. Kragh och Åsberg poängterar att det i Aftonbladet Kultur visserligen förekommer negativa beskrivningar, framförallt av Putin, men att de generellt följer det ryska narrativet.<sup>6</sup>

Kragh och Åsbergs artikel får snabbt medhåll. Inte minst i Expressen Kultur, som publicerar artiklar vars innehåll bygger på forskningsartikeln i allmänhet och kritiken mot Aftonbladet Kultur i synnerhet.<sup>7</sup> Även andra stora svenska medier publicerar artiklar där Kragh och Åsberg uttalar sig om rapporten.<sup>8</sup> Men rapporten får också kritik. Bland annat Jesper Enbom, lektor i strategisk kommunikation vid Umeå Universitet, pekar ut artikelns metodologiska svagheter.<sup>9</sup> Enbom menar att rapporten “ [...] är tendentiös, innehåller halvsanningar och konspirationsteorier”,<sup>10</sup> något Martin Kragh i sin tur bestrider.<sup>11</sup> Aftonbladet Kultur själva slår kraftigt tillbaka påståendet om att de skulle vara proryska. Man publicerar artiklar om forskares kritik mot undersökningen och Aftonbladetskribenten Martin Aagård skriver en uppmärksam text där han menar att rapporten är svagt underbyggd och innehåller svepande formuleringar. Han argumenterar också mot specifik kritik gällande Aftonbladet Kulturs gestaltning av Krimkrisen.<sup>12</sup>

Inte bara rapportens kritik av Aftonbladet Kultur får spridning. En av artikelns huvudsakliga poänger – att det skett en ökning av falska nyheter spridda från Ryssland – uppmärksammas bland annat av Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter och Dagens Media. Forskningsartikeln spår på en allmän oro som redan finns för att det ryska narrativet kan få fäste inom svenska medier. En företrädare för Säpo säger i mars 2016 att ”Ryssland bedriver ett psykologiskt krig mot Sverige i syfte att manipulera, splittra och påverka demokratiska beslut”,<sup>13</sup> och Nato går så sent som i februari 2017 ut och säger att det skett en kraftig ökning av rysk desinformation sedan Krim.<sup>14</sup>

---

<sup>5</sup> Kragh & Åsberg, 2017. s.30

<sup>6</sup> Kragh & Åsberg, 2017. s.31

<sup>7</sup> Olsson, Karin. Vill Aftonbladet låta som Putin-propaganda?. *Expressen*. 2017-01-08. s.6; Olsson, Karin. Linderborgs ryska docka. *Expressen*. 2017-01-18. s.6-7

<sup>8</sup> Laurén, Anna-Lena. Vi får inte förlora förståndet. *Dagens Nyheter*. 2017-01-11. s.6; Peterson, David/TT. Studie: Ökning av rysk desinformation i Sverige. *Svenska Dagbladet*. 2017-01-07. <https://www.svd.se/ui-ryssland-forsoker-sprida-falska-nyheter> (Hämtad 2017-04-27)

<sup>9</sup> *Mediespanarna*, Desinformation, Institutionen för kultur- och medievvetenskaper, avsnitt 262, 2017-01-12

<sup>10</sup> Nesser, Johannes. Artikeln om Aftonbladet Kultur sågas av forskare. *Journalisten*. 2017-01-16. <http://www.journalisten.se/nyheter/artikeln-om-aftonbladet-kultur-sagas-av-forskare> (Hämtad 2017-05-04)

<sup>11</sup> Nesser, Johannes. Martin Kragh: “Tonläget behöver tas ned”. *Journalisten*. 2017-01-16. <http://www.journalisten.se/nyheter/martin-kragh-tonlaget-behoover-tas-ned> (Hämtad 2017-05-04)

<sup>12</sup> Aagård, Martin. Häxjakten måste få ett slut. *Aftonbladet*. 2017-01-10. s.4-5

<sup>13</sup> Haddad, Prescilia. Säpo: Ryssland bedriver psykologiskt krig mot Sverige. *SVT Nyheter*. 2016-03-17. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/sapo-ryssland-bedriver-psykologiskt-krig-mot-sverige> (Hämtad 2017-04-27)

<sup>14</sup> Åkesson, Hanna. Nato: Kraftig ökning av rysk desinformation sedan Krim. *Omni*. 2017-02-11. <http://omni.se/nato-kraftig-okning-av-rysk-desinformation-sedan-krim/a/J9K8J> (Hämtad 2017-05-02)

Expressens kulturchef Karin Olsson står fast vid Kragh och Åsbergs huvudsakliga tes, även efter att kritiken mot artikeln framkommer. I en intervju i tidningen *Journalisten* säger hon att "[t]endensen är så tydlig, att det är svårt att inte se att det finns stora likheter mellan de världsbilder som Putin och Aftonbladet Kultur företräder",<sup>15</sup> och "[d]et har varit svårt att undgå att Aftonbladets kultursida ofta låtit som ryska propagandister".<sup>16</sup>

Vi har alltså en situation som ser ut som följer: Ryssland för ett propagandakrig mot väst, och Sverige är inte undantaget. Forskare anklagar Aftonbladet Kultur för att ha anammat det ryska narrativet och möts av både medhåll och kritik samt får stor spridning. Vi anser att det finns ett problem här. Det råder en osäkerhet kring huruvida svenska tidningar i allmänhet, och Aftonbladet Kultur i synnerhet, sprider det ryska narrativet.

---

<sup>15</sup> Nesser, Johannes. Allt du velat veta om Kremfjäsk men inte orkat ta in. *Journalisten*. 2017-01-20. <http://www.journalisten.se/nyheter/allt-du-velat-veta-om-kremfjask-men-inte-orkat-ta>. (Hämtad 2017-03-15)

<sup>16</sup> Olsson, Karin. Vill Aftonbladet låta som Putin-propaganda?. *Expressen*. 2017-01-08. s.6

## 2. Syfte och frågeställningar

### 2.1 Syfte

Vi vill i den här uppsatsen undersöka en specifik del av narrativet kring Ryssland: gestaltningen av landet. Ett sätt att se om Aftonbladet Kulturs rapportering om Ryssland sprider det ryska narrativet är att undersöka hur kultursidan gestaltar landet. Sprider tidningen en positiv eller negativ bild av Ryssland?

Syftet med denna uppsats är att ta reda på om Martin Kraghs och Sebastian Åsbergs kritik mot Aftonbladet Kultur är rimlig. För att göra detta kommer vi att undersöka gestaltningen av Ryssland i Aftonbladet Kultur. Vi vill se om de sprider en del av det som Kragh och Åsberg kallar det ryska narrativet, det vill säga en positiv Rysslandsbild. Vi kommer alltså inte att undersöka Kraghs och Åsbergs kritik i sin helhet – om samtliga narrativ som de anser att Sputnik vill sprida i svensk press återfinns i Aftonbladet Kultur. Vi menar dock att det vore svårt för en kultursida som regelbundet sprider nyheter från Sputnik att inte också sprida en positiv bild av Ryssland, då detta är ett så pass vanligt återkommande tema i Sputniks artiklar. Därför anser vi att om det är som Kragh och Åsberg påstår – att Aftonbladet Kultur använder sig av nyheter från Sputnik och anammar deras narrativ – kommer detta också resultera i en positiv bild av Ryssland på kultursidorna. Vi vill undersöka hur beskrivningen av Ryssland ser ut och hur landets handlingar förklaras, för att få en uppfattning om huruvida Aftonbladet Kultur sprider en positiv Rysslandsbild. För att ge eventuella resultat kontext kommer vi också att jämföra Aftonbladet Kulturs beskrivningar av Ryssland med Expressen Kulturs. Genom att sätta den i relation till den andra stora kvällstidningen menar vi att vi kommer att kunna se en tendens om huruvida Aftonbladet Kulturs gestaltning av landet är positiv i en sådan grad att den kan anses fungera som spridare av det ryska narrativet. Då Expressen Kultur anklagat Aftonbladet Kultur för att vara proryskt har vi ingen anledning att tro att Expressen Kulturs gestaltning av landet skulle vara orimligt positiv. Om Aftonbladet Kulturs gestaltning inte skiljer sig i någon större utsträckning från Expressen Kulturs menar vi att vi kan utesluta att Aftonbladets Kulturs gestaltning är orimligt positiv.

### 2.2 Frågeställningar

För att kunna uppfylla vårt syfte har vi två huvudsakliga frågeställningar och två underfrågeställningar:

#### 1. Hur ser Aftonbladet Kulturs gestaltning av Ryssland ut?

- Är Aftonbladet Kulturs gestaltning mer positiv än Expressen Kulturs?
- Finns det mönster i hur respektive kultursida gestaltar Ryssland?

#### 2. Har Martin Kragh och Sebastian Åsberg rätt i sin kritik av Aftonbladet Kultur?



### 3. Tidigare forskning

Det har skrivits relativt mycket om Rysslandsbilden i Sverige, både under tiden landet hette Sovjetunionen samt från tiden innan och efter. Däremot är forskningen kring Rysslandsbilden i svenska medier ganska knapphändig. Stefan Höjelid är en av få som forskat om bilden av det stora landet i öst i svenska medier.

#### 3.1 Sovjetbilden i Nordisk press

1991 kom Stefan Höjelid ut med sin avhandling *Sovjetbilden i Nordisk press* där han beskriver hur sju nordiska tidningars ledarsidor hanterar och skriver om positiva och negativa händelser där Sovjetunionen på något vis är inblandade. Höjelid tar stöd i attributionsteorin, en teori från socialpsykologin, där att attribuera innebär att tillskriva en aktör eller dess omgivning egenskaper och motiv och ge förklaringar till deras beteenden. Höjelid delar upp ett antal specifika skeenden i positiva och negativa händelser och undersöker sedan hur tidningarna attribuerar dessa. Huvudresultatet är att negativa händelser inte förklaras med yttre omständigheter när det handlar om Sovjet, utan att de ses som en direkt konsekvens av Sovjetunionens egenskaper och motiv. Höjelid visar att Sovjetunionen beskrivs på ett negativt sätt av alla tidningar, bortsett från finska Hufvudstadsbladet, men att bilden av landet blir något mer positiv ju längre till vänster tidningen ligger politiskt.<sup>17</sup>

Höjelid pekar ut två olika idealtyper som används för att beskriva Sovjetunionen. Den första kallar Höjelid för den statiska idealtypen, som innebär en stereotyp bild av Sovjetunionen som ett farligt och aggressivt land. Denna bild är starkt präglad av rysskräck och till och med rysshät, och alla bilder som går stick i stäv med denna stereotyp åsidosätts av journalisterna.<sup>18</sup> Höjelid använder en djurmetafor där den statiska idealtypen får symboliseras av en stark och farlig björn.

Den andra typen kallas den dynamiska idealtypen. Den utgör en mer positiv bild där Sovjetunionen beskrivs som mer förändringsbenägna och deras beteende accepteras, legitimeras eller urskuldats. För att beskriva den dynamiska idealtypen har den farliga björnen blivit en neurotisk björn på väg att bli en snäll björn.

#### 3.2 Rysslandsbilden i Sverige

En av de mest omfattande böckerna om Rysslandsbilden i Sverige är Torsten Burgmans *Rysslandsbilden i Sverige – från Ivan den förskräcklige till Vladimir Putin*. Det är en genomgång av hur Sverige och Rysslands relation sett ut från 1500-talet fram till millennieskiftet baserad på Burgmans forskning i ämnet. Författaren menar att Sverige genom historien har skapat en bild av Ryssland som sin egen motsats och att det finns en rysskräck i Sverige som grundar sig i de många krig som länderna fört.<sup>19</sup> Ryssar beskrivs generellt som falska och barbariska, men

---

<sup>17</sup> Höjelid, Stefan, *Sovjetbilden i nordisk press: svenska, norska och finländska reaktioner på sovjetiskt agerande*, Diss. Lund: Univ., Lund, 1991. s.160

<sup>18</sup> Höjelid, 1991. s.161

<sup>19</sup> Burgman, Torsten, *Rysslandsbilden i Sverige: från Ivan den förskräcklige till Vladimir Putin*, Historiska media,

Burgman menar också att rysskräcken till viss del är på väg att försvinna och att svenskarna blivit mer välvilligt inställda till Ryssland.<sup>20</sup> Det ska dock sägas att boken kom ut år 2001 och att mycket kan ha hänt med Rysslandsbilden i Sverige sedan dess.

### 3.3 Vladimir Putin och Rysskräcken

Även Vladislav Savic har skrivit om den generella bilden av Ryssland i Sverige. I sin reportagebok *Vladimir Putin och Rysskräcken* ger han en översikt av Sveriges förhållande till Ryssland, både historiskt och under Putineran. Han menar att “[n]idbilden av Ryssland och ryssarna har fått en närmast massiv spridning i Sverige”, och att ryssar i svenska medier domineras av historiska stereotyper. Ryssarna beskrivs som fuskande, kriminella eller korrupta.<sup>21</sup> Savic skriver att svensk press hade en relativt positiv bild av Ryssland under 90-talet men att denna bild successivt kom att förändras. I slutet av 00-talet menar Savic att “[d]en sammantagna bilden som dominerat under de senaste åren har varit att vi fått en potentiellt mycket farlig granne i öst”.<sup>22</sup> Savic påpekar att denna bild visserligen delvis är sann när det handlar om flera av de negativa tendenserna i det ryska samhället men att några förklaringar till varför dessa tendenser uppstått sällan ges. Han menar att bilden av Ryssland generellt är onyanserad, och att Ryssland granskas hårdare än andra länder när de befinner sig i en konflikt.<sup>23</sup>

### 3.4 Sverige behöver inte oro sig - än

Bilden av Ryssland i svenska medier har även avhandlats i ett antal kandidatuppsatser från de senaste åren. Charlotta Bosson och Antonia Trollmåne beskriver i sin uppsats *Sverige behöver inte oro sig - än* bilden av Ryssland i svenska medier i samband med den ryska interventionen i Ukraina (också känt som Krimkrisen) och OS i Sotji. Genom att göra en kvantitativ analys och dessutom analysera materialet retoriskt och tematisk samt att göra en kritisk diskursanalys vill författarna förklara hur gestaltningen av Ryssland ser ut, och även varför. Bosson och Trollmåne kommer fram till att gestaltningen av Ryssland är genomgående negativ och ensidig. Landet gestaltas som ett hot, både mot omvärlden och mot den egna befolkningen. Undersökningen visar också att medierna beskriver Rysslands utveckling som något som går bakåt snarare än framåt.<sup>24</sup> Landet är hårt och brutalt mot både sina egna invånare och mot omkringliggande länder, det bedriver censur och sprider propaganda. Detta är, enligt Bosson och Trollmåne, något som sällan förklaras utan bara konstateras. “Svenskarnas bild av ryssarna som grymma och falska barbarer [...] tas här bara för given”.<sup>25</sup>

Vad gäller förklaringar till gestaltningen av Ryssland tar författarna hjälp av tidigare teori och forskning som rör Rysslandsbilden i Sverige och svenska medier. Författarna sällar sig till dem

---

Lund, 2001. s.86

<sup>20</sup> Burgman, 2001. s.96

<sup>21</sup> Savić, Vladislav, *Vladimir Putin och rysskräcken*, Norstedt, Stockholm, 2010. s.9-10

<sup>22</sup> Savic, 2010. s.262

<sup>23</sup> Savic, 2010. s.259

<sup>24</sup> Bosson, Charlotta & Trollmåne, Antonia, *Sverige behöver inte oro sig - än*. Kandidatuppsats, Linnéuniversitetet, 2014. s.27-29.

<sup>25</sup> Bosson & Trollmåne, 2014. s.34

som tror att Sveriges och Rysslands komplicerade historia bidrar till svenska mediers negativa gestaltning av Ryssland. De många krig våra länder bedrivit med varandra har lett till en negativ Rysslandsbild i Sverige, till och med en rysskräck menar författarna.<sup>26</sup> De pekar också på Ryssland relativa ointresse för frågor som fred, demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet som en möjlig anledningen till den negativa gestaltningen.<sup>27</sup> Dessa är frågor som det i allmänhet råder en konsensus kring mellan olika länder och kulturer. Frågorna anses vara viktiga och om ett land inte anses ta frågorna på allvar så påverkas bilden av landet.<sup>28</sup>

### 3.5 Ryskt hot och amerikanskt hjältemod

Victor Blomdahl, Alexandra Carlsson Tenitskaja och Sally Eriksson jämför i sin uppsats *Ryskt hot och amerikanskt hjältemod* mediebilderna av USA och Ryssland i Dagens Nyheter och Aftonbladet. Genom att göra en kvalitativ analys av nyhetsmaterial från en vecka kommer författarna fram till att tidningarnas gestaltning av Ryssland är betydligt mer negativ än den av USA. Variationen i vilken typ av artiklar som skrivs om de båda länderna är betydligt större när det handlar om USA än om Ryssland.<sup>29</sup> Rysslandsrapporteringen handlar i första hand om krig och politik medan rapporteringen om USA är mångsidig och mer liknar svensk inrikesrapportering. Förtroendet för amerikanska medier är i allmänhet stort medan ryska medier ifrågasätts och de svenska tidningarna gör fler ansatser att motbevisa dem.<sup>30</sup>

Författarna menar att journalisterna som skrivit om Ryssland i de undersökta fallen till viss del frångår yrkesideal som annars är starkt förankrade i den svenska journalistkåren, såsom objektivitet och källkritik. Författarna vill visa på ett mönster som är obalanserat och partiskt då det handlar om vilka som får komma till tals i konflikter, något Ryssland sällan får göra. Även i sakligheten brister journalisterna då de är mer benägna att gestalta politik som spel i fallet Ryssland än i fallet USA.<sup>31</sup>

### 3.6 Den ryska björnen sover

Viktor Fränberg undersöker i sin uppsats *Den ryska björnen sover* bilden av Putin och Ryssland i Aftonbladet och Expressen under de tre presidentvalen, 2000, 2004 och 2012. Undersökningen visar att Putinbilden var relativt positiv år 2000 för att sedan successivt försämrats för varje val.<sup>32</sup> Expressens rapportering var inför valet 2000 mer negativ än Aftonbladets, men inför valet 2004 var beskrivningarna mellan de två tidningarna likvärdigt negativa. År 2012 hade Expressen en något mer positiv bild än Aftonbladet, även om båda tidningarnas rapportering om Ryssland och

---

<sup>26</sup> Bosson & Trollmåne, 2014. s.43

<sup>27</sup> Bosson & Trollmåne, 2014. s.44

<sup>28</sup> Kleppe, Ingeborg Astrid & Mossberg, Country Image: a Reflection of the Significance of the Other, *NA - Advances in Consumer Research* Vol.32. Association for Consumer Research, 2005. s.295-301

<sup>29</sup> Blomdahl, Victor, Carlsson Tenitskaja, Alexandra & Eriksson, Sally, *Ryskt hot och amerikanskt hjältemod*. Kandidatuppsat, Göteborgs Universitet, 2016. s.1

<sup>30</sup> Blomdahl, Carlsson Tenitskaja & Eriksson, 2016. s.22

<sup>31</sup> Blomdahl, Carlsson Tenitskaja & Eriksson, 2016. s. 37-39.

<sup>32</sup> Fränberg, Viktor, *Den ryska björnen sover*. Kandidatuppsats, Linnéuniversitetet, 2017. s.1

Putin i huvudsak var negativ.<sup>33</sup> Intressant är att Fränberg inte hittar några spår av den rysskräck som många historiker vittnar om existerar i Sverige. Fränberg menar att Ryssland visserligen ibland beskrivs som militärt aggressiva men hittar inte några spår av svensk skräck inför aggressiviteten. Snarare finns en sympati för de länder som räds Ryssland.<sup>34</sup> Fränberg avslutar uppsatsen med att spekulera i om avsaknaden av rysskräck i empirin faktiskt tyder på en förändrad bild av Ryssland i Sverige eller om undersökningen utgör en anomali.<sup>35</sup>

### 3.7 Sammanfattning tidigare forskning

Gemensamt för den forskning som vi tagit del av är att bilden av Ryssland i Sverige är negativ. Detsamma går att säga om gestaltningen av Ryssland i svenska medier. Flera av studierna pekar på att det finns en rysskräck i Sverige och i svenska medier. Denna grundar sig i de många krig som Sverige och Ryssland fört under hundratals år samt i Rysslands roll som stormakt historiskt. Svenska medier skiljer sig något i sin inställning till Ryssland, men det handlar snarare om att en tidning är *mycket* negativt inställd till Ryssland och en annan *ganska* negativt inställd. Positiva bilder av Ryssland är svåra att hitta i den forskning som gjorts. Ryssland och dess ledare beskrivs som barbariska, farliga, lömska och aggressiva och anses inte värdera frågor om mänskliga rättigheter högt nog.

Vår undersökning tar avstamp i Kragh och Åsbergs rapport där Aftonbladet Kultur pekas ut som spridare av en positiv Rysslandsbild. Vi anser att det är intressant att undersöka om gestaltningen av Ryssland i Aftonbladet Kultur är positiv, som Kragh och Åsbergs rapport föreslår, eftersom det motsäger en stor del av den tidigare forskning som gjorts på Rysslandsbilden i Sverige och svenska medier.

---

<sup>33</sup> Fränberg, 2017. s.31

<sup>34</sup> Fränberg, 2017. s.32

<sup>35</sup> Fränberg, 2017. s.36

## 4. Teori

För att se hur gestaltningen av Ryssland ser ut kommer vi alltså att undersöka ett antal aspekter av de texter som skrivits om Ryssland i Aftonbladet Kultur och Expressen Kultur. Vi kommer att titta på språkliga val och metaforer samt förklaringar av Rysslands agerande. Nedan kommer vi att bygga ett teoretiskt ramverk som ska hjälpa oss att förstå vad som kan innefattas i en gestaltning samt hur denna gestaltning ska tolkas.

### 4.1 Gestaltningsteorin

En av de viktigaste teorierna för att förklara mediernas effekt på dess publik är gestaltningsteorin. Teorin har två utgångspunkter. Den första: Medierna kan inte beskriva verkligheten i sin helhet, utan endast en skärva av verkligheten. Verkligheten – det som medierna vill beskriva – är i princip obegränsat stor, medan mediernas utrymme är begränsat. Medierna tvingas därför göras val. De kan handla om ämnesval, ordval och attribut, källor, berättarperspektiv och av vad som ska betraktas som fakta. Och den andra: Om medierna rapporterar om verkligheten på ett visst sätt är det denna gestaltning som formar publikens bild av verkligheten – inte hur verkligheten faktiskt ser ut. Med andra ord är det som medierna bestämmer sig för att rapportera om och på vilket sätt de rapporterar sedan det ramverk som publiken kan tolka verkligheten utifrån.<sup>36</sup>

Robert Entman, professor i medievetenskap, skriver att gestaltning av ett fenomen är den process där vissa aspekter av verkligheten väljs ut och ges större betydelse. På så sätt kan ett problem definieras och dess orsaker diagnostiseras. I gestaltningen kan moraliska bedömningar göras och förslag till lösningar ges.<sup>37</sup>

Med gestaltningsteorin som bas kan vi utgå ifrån att de eventuella resultat vi får fram i undersökningen faktiskt påverkar människors uppfattning om Ryssland. Om medierna gestaltar Ryssland på ett visst sätt är det alltså denna bild – denna skärva av verkligheten, de ordval, attribut och berättarperspektiv – som formar publikens uppfattning av Ryssland, snarare än hur verkligheten faktiskt ser ut.

### 4.2 Attributionsteorin

Som en del av gestaltning kommer vi att titta på hur Aftonbladet Kultur och Expressen Kultur förklarar handlingar och skeenden. Vi kommer att använda oss av attributionsteorin som har sin grund i socialpsykologin och används för att förklara motiven bakom någons handlingar – hur dessa handlingar *attribueras*. Stefan Höjelid skriver i sin avhandling *Sovjetbilden i nordisk press* om de två olika typerna av attribuering. Den första är att tillskriva en aktör en egenskap eller ett motiv, som kan användas för att förklara dess handlingar, så kallade *dispositionella* orsaksförklaringar. Den andra är att tillskriva en omgivning eller en omvärld en samling

---

<sup>36</sup> Strömbäck, Jesper, Journalistiken och politiken. i *Medierna och demokratin*, 2. uppl., Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (red.), Studentlitteratur, Lund, 2012. s.271

<sup>37</sup> Entman, Robert. Framing: toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication* Vol.43, No.4, 1993. s.51-58

egenskaper eller motiv som kan användas för att förklara en aktörs handlingar, så kallade *situationella* orsaksförklaringar.<sup>38</sup> De dispositionella orsaksförklaringarna är mer statiska. De utgår från att aktören (exempelvis personen eller landet) agerar på ett visst sätt utifrån att aktören är på ett visst sätt. Om en positiv händelse, till exempel en seger i ett hundrameterslopp, förklaras med segrarens oerhörda snabbhet så är det en dispositionell orsaksförklaring. Om en seger i samma lopp förklaras med att löparen fick springa på den enda torra banan är det en situationell orsaksförklaring. De dispositionella orsaksförklaringarna beskriver ett skeende utifrån aktörens egenskaper och moral, medan de situationella orsaksförklaringarna är beroende av sin omgivning.<sup>39</sup> I Stefan Højelids avhandling kallas de positiva och negativa händelser som analyseras för "utspel" respektive "incidenter", men då han undersöker militära händelser menar vi att de uttrycken inte borde appliceras på de många olika typer av händelser som vi kommer att undersöka. Vi kommer därför att lyfta ut begreppen utspel och incidenter ur teorin och istället använda begreppen positiva eller negativa händelser eller handlingar.

### 4.3 Värdering av länder

Karen Phalet och Edwin Poppe lanserar i sin artikel *Competence and morality dimensions of national and ethnic stereotypes: a study in six eastern-European countries* ett kategoriseringssystem för hur länder kan värderas. Phalet och Poppe är beteendevetare respektive psykolog, och gjorde 1997 en studie av sex östeuropeiska länder (där varje land är en så kallad aktör) och deras invånares uppfattningar om varandra. Författarna menar att det finns två grunder man kan döma ett land utifrån. Den första är aktörens mål, den andra är vilka medel och förutsättningar aktören har för att realisera dessa mål.<sup>40</sup> Vilka mål en aktör har översätter Phalet och Poppe till *moral*, och aktörens medel och förutsättningar för att realisera dessa mål översätts till *kompetens*. Utifrån moral och kompetens skapar Phalet och Poppe fyra olika stereotyper som kan användas för att kategorisera uppfattningar om en aktör, i detta fall länder.<sup>41</sup> Här översatta från engelska.

1. Ärbar vinnare. Länder som beskrivs som moraliska och kompetenta. Dessa länder upplevs gynna andra länder genom att vara samarbetsvilliga, skickliga och starka. Det är länder som framställs som obenägna till konflikt.
2. Ärbar förlorare. Länder som framställs som moraliska men inkompetenta. Länder som inte upplevs som konfliktbenägna, men inte heller starka.
3. Syndig vinnare. Länder som beskrivs som moraliskt lågt stående men kompetenta. Dessa länder uppfattas som konfliktbenägna, tävlingsinriktade och starka.
4. Syndig förlorare. Länder som beskrivs som omoraliska och inkompetenta. De upplevs som aggressiva och konfliktbenägna, men inte särskilt starka.<sup>42</sup>

---

<sup>38</sup> Højelid, 1991. s.28

<sup>39</sup> Højelid, 1991. s.29

<sup>40</sup> Phalet, Karen & Poppe, Edwin. Competence and morality dimensions of national and ethnic stereotypes: a study in six eastern-European countries. *European Journal of Social Psychology*. Vol.27, 1997. s.705

<sup>41</sup> Phalet & Poppe, 1997. s.708

<sup>42</sup> Phalet & Poppe, 1997, s.708

Phalet och Poppe menar att när det kommer till bedömandet av andra grupper än den eller de man själv tillhör värderar man moral högre än kompetens. Man vill alltså hellre att en annan grupp ska vara en ärbar förlorare än en syndig vinnare.<sup>43</sup> I vårt fall innebär det alltså att man i Sverige skulle föredra om Ryssland hade hög moral och låg kompetens (ärbar förlorare) snarare än låg moral och hög kompetens (syndig vinnare).

För att kunna placera en aktör i någon av dessa kategorier har Phalet och Poppe gjort undersökningar där människor fått värdera i vilken grad människor från ett annat land besitter vissa egenskaper. Dessa egenskaper är uppdelade i positiv och negativ moral, samt positiv och negativ kompetens. Egenskaperna som utmärker varje kategori är:

**Positiv moral:**

Ärlig  
Tolerant  
Modest/blygsam  
Fredlig  
Osjälvisk  
Hövlig

**Negativ moral**

Aggressiv  
Självisk  
Oförskämd  
Oärlig  
Intolerant  
Skrytsam

**Positiv kompetens:**

Effektiv  
Självsäker  
Konkurrenskraftig  
Intelligent  
Snabb  
Smidig

**Negativ kompetens:**

Långsam  
Klumpig  
Ineffektiv  
Osäker  
Konkurrenssvag  
Ointelligent

I kategorierna som Phalet och Poppe gjort finns egentligen bara hälften av dessa ord. Vi har valt att också lägga till deras motsatsord i motsatt kategori för att få en bredare bild av vad som utgör en kategori. Exempelvis har *långsam*, som var en av de egenskaper som användes för att beskriva negativ kompetens, kompletterats med *snabb* som en utmärkande egenskap för positiv kompetens.<sup>44</sup> Vi kommer att använda Phalet och Poppes stereotyper för att kategorisera de beskrivningar av Ryssland som görs på respektive kvällstidnings kultursida. Vi kommer genom dessa kategorier kunna se om det finns någon skillnad i hur Expressens respektive Aftonbladets kultursida gestaltar Ryssland utifrån moral och kompetens. Vi kommer inte bara att leta specifikt efter de värdeord som Phalet och Poppe listar, utan även efter beskrivningar, liknelser och metaforer vars innebörd är något eller några av värdeorden. Exempelvis om Ryssland beskrivs som en räv så kommer vi att göra en tolkning av rävmetaforen. För oss är en räv listig, slug och kvick, tre ord som inte finns bland Phalet och Poppes värdeord, men som vi anser kan omsättas till intelligent, oärlig och snabb. Räven blir därmed en gestaltning av Ryssland som ett land med negativ moral och positiv kompetens. Alltså en syndig vinnare.

---

<sup>43</sup> Phalet & Poppe, 1997, s.706

<sup>44</sup> Phalet & Poppe, 1997. s.710

## 5. Metod, material och urval

### 5.1 Kvalitativ textanalys

Ett sätt att synliggöra strukturer och upptäcka underliggande tendenser i texter är genom kvalitativ textanalys. Den kvalitativa textanalysen skiljer sig från den kvantitativa i det att det inte handlar om att kvantifiera och räkna språkenheter. Istället utgår man ifrån att en text inte bara är summan av sina delar utan att det kan finnas underliggande ideologier och motiv som påverkar textens helhet och att vissa delar av texten är viktigare än andra.<sup>45</sup> Målet med den kvalitativa textanalysen är att avtäckta dessa ideologier och motiv som finns dolda i texten. Detta kommer vi att göra genom att ställa en rad frågor till varje text och på så sätt kunna se tendenser i gestaltningen av Ryssland. Vi kommer nedan att gå igenom de olika typer av innehållsanalyser som vi kommer att använda oss av i vår kvalitativa textanalys.

### 5.2 Lingvistisk textanalys

Kristina Boréus och Göran Bergström beskriver i *Textens mening och makt* den lingvistiska textanalysen. Analysformen används enligt Boréus och Bergström för att “[...] uppdaga ideologiska budskap som inte utsägs lika tydligt som de som kommer till uttryck med bokstavligt formulerade argument eller uttalade idéer”.<sup>46</sup> Bergström och Boréus påpekar att begreppet inte är vedertaget utan används av författarna, och nu även av oss, som ett samlingsbegrepp för olika språkvetenskapliga sätt att analysera en text. Lingvistisk analys är en metod som operationaliserar den del av gestaltningsteorin som vi främst använder oss av. Den ger verktyg för att förklara och tolka ordval och attribut. I den lingvistiska textanalysen ingår flera olika sätt att närma sig texten. Metaforanalys är ett sätt.

En metafor är en beskrivning av något gjort med termer av något annat. När detta görs överförs betydelsen från ett område till ett annat och vissa föreställningar om ett fenomen kan avslöjas.<sup>47</sup> Om någon beskriver en uppgift som “ett arbete i motvind”, skulle den personen såklart kunna mena att den just nu råkar arbeta med vinden i ansiktet. Men det troliga är att den personen snarare menar att det går lite dåligt, och att arbetet känns svårt och kämpigt. Valet av metafor avslöjar då också att personen anser att det är yttre omständigheter, här symboliserat av vinden, som gör att arbetet går dåligt. Personen skulle kunna beskriva uppgiften som “att bära en otymplig och tung säck mjöl”, vilket även detta skulle beskriva att arbetet är svårt och kämpigt, men då snarare på grund av uppgiftens svårighet – bärandet av den tunga och otympliga mjölsäcken – än de yttre omständigheterna.<sup>48</sup>

George Lakoff och Mark Johnson presenterar i *Metaphors We Live By* sin teori om konceptuella metaforer. Enligt Lakoff och Johnson är metaforen inte en utsmyckning, utan något som

---

<sup>45</sup> Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (red.), *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, 4., [rev.] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2012. s.210

<sup>46</sup> Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 3., [utök.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012. s.263

<sup>47</sup> Bergström & Boreús, 2012. s.264-265

<sup>48</sup> Lakoff, George & Johnson, Mark, *Metaphors We Live by*, Univ. of Chicago Press, Chicago, 2003. s.4



strukturerar hela vårt sätt att tänka. Metaforer blir ett verktyg som vi använder för att förstå världen, och genom att analysera dem kan man förstå hur någon tänker. Om vi använder en viss metafor för att beskriva ett fenomen så speglar denna metafor hur vi tänker kring ämnet generellt. Författarna exemplifierar detta med metaforen ”Tid är pengar”. Vi *spenderar* tid, *slösar* tid, lever på *lånad* tid och *investerar* vår tid. Detta skvallrar om att vi ser tid som en värdefull råvara och att det är en begränsad resurs som vi använder för att åstadkomma våra mål. Vi lever våra liv utifrån den här metaforen.<sup>49</sup> Skulle vi inte se på tid på det här sättet, så skulle metaforen aldrig ha uppkommit. Med utgångspunkt i Johnson och Lakoffs teori om metaforer kommer vi att titta på metaforanvändningen i de valda kultursidornas bevakning av Ryssland.

Ett annat sätt att analysera texter är genom att studera syntax och ordval. Den grundläggande idén bakom en syntaxanalys är att varje språk rymmer ett visst antal sätt att beskriva skeenden och relationer – så kallade tankemodeller. När ett skeende ska beskrivas väljs en modell och på så sätt också ett perspektiv. Att välja en modell är också att välja bort ett antal andra. Detta signaleras genom meningsbyggnad och ordval. Skriver man “Ryssland attackerar Ukraina” eller “Ukraina attackerat” har man använt en av två olika tankemodeller, där den första meningens subjekt är utskrivet ur den andra meningen. På så sätt har man skrivit ut Rysslands handling ur skeendet – man har strukit en agent.<sup>50</sup> Detta kallas *passivering*. Om verb är böjda i passiv form är det intressant att titta på just vem den strukne agenten är. Om en aktör passiveras i en positiv handling så kan detta vara ett tecken på att texten inte vill tillskriva aktören denna positiva handling, och på samma sätt kan en passivering i en negativ handling vara ett tecken på att texten vill dölja vem det är som utför den. I vår undersökning kan detta bli intressant i fall som liknar det vi exemplifierar med ovan. Om man kan se ett mönster av att Rysslands handlingar passiveras på någon av kultursidorna så är detta ett intressant resultat som skulle kunna tyda på att man försöker tona ner eventuella negativa eller positiva handlingar utförda av Ryssland.

Lennart Hellspång och Per Ledin har också utforskat den den lingvistiska textanalysen, även om det inte är så de kallar den. I *Vägar genom texten – handbok i brukstextanalys* beskriver de hur den kritiska textanalysen bygger på antagandet att det alltid finns en orsak till att en text är utformad som den är.<sup>51</sup> Alla språkliga val är en del av ett sammanhang. Det kan vara ett politiskt eller ett socialt sammanhang, och språket kan vittna om dessa sammanhang. Om man till exempel skriver farsa, fader eller normgivande insats så förändrar detta vår uppfattning om en situation.<sup>52</sup> Orden är laddade med bibetydelser som kommit till för att de använts för särskilda syften i särskilda sammanhang. Språkliga val kan alltså tillskrivas en djupare innebörd då dessa bibetydelser ger olika konnotationer.

Ett annat typ av språkligt val som Hellspång och Ledin diskuterar i sin bok är *värdeord*. Ett värdeord är helt enkelt ett ord som uttrycker värdering. Författarna skriver att ”[v]ärdeord är socialt betydelsefulla inte bara genom sin direkta attitydpåverkan, utan också genom att de kan

---

<sup>49</sup> Lakoff & Johnson, 2003. s.9

<sup>50</sup> Bergström och Boréus, 2012. s.285

<sup>51</sup> Hellspång, Lennart & Ledin, Per, *Vägar genom texten: handbok i brukstextanalys*, Studentlitteratur, Lund, 1997. s.259

<sup>52</sup> Hellspång & Ledin, 1997. s.259-260

visa på en värdegemenskap som redan finns mellan deltagarna.”<sup>53</sup> De bekräftar alltså en samhörighet, kan förutsätta en åsikt från läsaren och avslöja en åsikt hos skribenten. Här är textens kontext viktig, då samma ord kan vara ett positivt eller negativt laddat värdeord beroende på kontexten. En fotbollsspelare kan beskrivas som irrationell, och detta är då positivt, medan en irrationell spårvagnschaufför sällan är bra. I vår undersökning kommer värdeord bland annat att vara de som framhålls av Phalet och Poppe nedan, men också andra ord som antyder en negativ eller positiv beskrivning av ett fenomen eller en aktör.

De lingvistiska analysmetoderna har alla gemensamt att de utgår från att det finns ett samband mellan språkanvändning och vår uppfattning om världen. Hur någon använder språk är ett uttryck för föreställningar om världen, som kan vara helt eller delvis oreflekterade. Med hjälp av den lingvistiska textanalysen kan vi avkoda dessa föreställningar.<sup>54</sup>

### 5.3 Metoddiskussion

Vår metod är en kvalitativ textanalys. Man kan argumentera för att vår undersökning skulle kunna göras med en kvantitativ metod. Värderande ord och andra variabler skulle kunna kvantifieras och antalet undersökta artiklar skulle kunna utökas, vilket skulle ge ett mer generaliserbart resultat. Det som vi skulle gå miste om med en kvantitativ analys är dels saker som visserligen skrivs ut men som är svåra att kvantifiera. Även allt det som finns under ytan i en text, metaforer som avslöjar ideologier och ordval som blottar motiv skulle falla bort. Dessutom finns det vissa andra risker med att kvantifiera opinionstext, som vårt material till stor del utgörs av. Ofta finns ett lager av ironi eller syrlighet i texterna som kräver tolkning av en person för att förstås, lager som är lätta att missa vid en kvantitativ analys.

Ett annat angreppssätt för vårt material skulle kunna vara kritisk diskursanalys. I denna analysform läggs stort fokus på att leta efter bakomliggande orsaker och kontexter till tillblivelsen av texten. Man utgår ifrån att varje textenhet har sitt ursprung i en social eller samhällelig struktur och det är speglingen av dessa strukturer och återskapandet av dem som man vill avslöja. Detta leder till en jakt på förståelse och kontext, vilket i sig är en ärofull uppgift, men inte riktigt det vi vill göra. Vi är istället intresserade av resultatet av dessa språkliga gestaltningar: *hur* man skriver om Ryssland. Detta är i sig en grundläggande sten även i diskursanalysen, men en för oss onödigt stor kraft läggs på att förstå de omkringliggande sociokulturella strukturerna som gör att man skriver på ett visst sätt om Ryssland. Vad vi är intresserade av är att ta reda på om Aftonbladet Kulturs beskrivning av Ryssland är positiv, eller åtminstone mer positiv än Expressen Kulturs. Vi menar att det i alla texter finns bakomliggande ideologier och dolda värderingar. Det är dessa vi vill avslöja, inte de samhälleliga strukturerna som möjliggör värderingarna och ideologierna. Med det sagt så är det i princip omöjligt att analysera en text helt kontextlöst, och varje artikels sammanhang kommer naturligtvis att tas in i beräkningen när vi gör vår analys.

---

<sup>53</sup> Hellspång & Ledin, 1997. s.170

<sup>54</sup> Bergström & Boréus, 2012. s.264

## 5.4 Analysschema

En av grundstenarna i den kvalitativa textanalysen är att ställa ett antal frågor till texten. Med hjälp av dessa frågor ska de huvudsakliga frågeställningarna besvaras.<sup>55</sup> Frågorna används för att kunna kritiskt granska texterna och se teman och tendenser i dem. Det vi tittar på är bilden av Ryssland. Detta innefattar för oss gestaltning, attribuering samt moral- och kompetensbedömningar. För att kunna sätta våra eventuella resultat i kontext kommer vi också att titta på vad texterna i huvudsak handlar om samt vilka källor som får komma till tals. Således ser vårt analysschema ut som följer:

**Vad handlar artikeln om?** För att kunna förstå beskrivningarna och värdeorden krävs en kontext. I vilka typer av sammanhang nämns Ryssland främst, och vilken roll spelar Ryssland i dessa sammanhang?

**Vilka källor används och vilka personer får komma till tals?** Hur beskriver journalisterna dessa källor och deras uttalanden?

**Vilka beskrivningar, värdeladdade ord och metaforer används i gestaltningen av Ryssland?**

Finns det ordval, beskrivningar och metaforer som återkommer i gestaltningen av Ryssland?

**Vilka moral- och/eller kompetensbedömningar av Ryssland görs i kultursidornas gestaltning?** Vilka av de värdeord som Karen Phalet och Edwin Poppe presenterar återfinns direkt eller indirekt i texterna? Är värdeorden främst av moral- eller kompetenskaraktär och går det att sortera respektive kultursidas beskrivning av Ryssland i någon av Phalet och Poppes övergripande kategorier?

**Hur attribueras Rysslands agerande?** Ges dispositionella eller situationella orsaksförklaringar till hur Ryssland agerar i en situation? Ges en historisk eller kontextuell bakgrund eller förklaras händelser med inneboende kvalitéer som Ryssland som nation (eller dess folk) anses besitta?

## 5.5 Material

För att ge en inblick i materialet på kultursidorna, varifrån vi hämtar artiklarna till vår undersökning följer här en genomgång av kultursidornas utveckling. Därefter redogör vi för urvalsprocessen.

### 5.5.1 Kultursidornas utveckling

Vi har valt att undersöka Aftonbladets och Expressens kultursidor. Båda tidningarna bedriver en bred bevakning av kulturlivet och samhället. Kritik, kultur- och idédebatt, krönikor, reportage och porträtt ryms på båda tidningarnas kultursidor. Vid en snabb överblick av vårt material blir det tydligt att en stor del av det som skrivs om Ryssland på kultursidorna är av politisk karaktär. Det handlar om analyser av det politiska läget, politisk debatt och opinionstexter om krig och konflikter. Även i recensioner och kommentarer av mer klassiska kulturformer görs ofta –

---

<sup>55</sup> Esaiasson et al., 2012. s. 210

åtminstone i fallet Ryssland – kopplingar till aktualiteter och det politiska läget i landet.

Johan Wennström skriver i sin rapport *Var förs samhällsdebatten?* att “[d]en rådande allmänna inställningen till vad som kan och bör avhandlas på en ledarsida har bidragit till att samhällsdebatten numera snarare äger rum på landets stora kultursidor än på ledarsidorna”.<sup>56</sup> Även Sam Brask och Stina Sämngård menar att samhällsdebatten avhandlas mer på kultursidorna i dag än tidigare, även om en viss mängd samhällsdebatt alltid har haft kultursidorna som plattform. I deras uppsats *Kvällspressens kultursidor - ett uppslag under förändring*, undersöker de innehållet på Aftonbladet och Expressens kultursidor. I den visar de att antalet debattartiklar på kultursidorna har ökat och att samhällsdebatten blir ett allt vanligare inslag i recensioner.<sup>57</sup>

### 5.5.2 Expressen Kultur

Expressen är en liberal tidning och dess kulturchef är Karin Olsson. Olsson har sagt om Expressen kulturs politiska inriktning att “[e]n kultursida måste vara frisinnad, med röster från höger, vänster och helt andra håll. Den måste föra ett samtal och det är farligt om den får en politisk slagsida”. Expressens chefredaktör Thomas Mattsson har sagt att “[p]å vår ledarsida är vi politiskt liberala, men på kultursidorna är vi liberala i så måtto att vi låter många åsikter komma fram”.<sup>58</sup> Tidningen ägs av Bonnierkoncernen. Expressen har en västsvensk edition (GT) och en sydsvensk edition (Kvällsposten). Tillsammans har de en räckvidd på 2,1 miljoner över alla plattformar.<sup>59</sup> Siffror för endast Expressen Kultur finns inte.

### 5.5.3 Aftonbladet Kultur

Aftonbladet är en obunden socialdemokratisk tidning. Åsa Linderborg, chef för Aftonbladet Kultur har beskrivit redaktionen som “[...] en rakt igenom vänsterhumanistisk kulturredaktion”.<sup>60</sup> Tidningen ägs till 91 procent av Schibstedt och nio procent av LO. År 2016 hade tidningen en räckvidd på 3,6 miljoner läsare per dag över alla plattformar.<sup>61</sup> Siffror för endast Aftonbladet Kultur finns inte.

### 5.5.4 Urval

För att ge en så heltäckande bild som möjligt av det aktuella läget har vi valt att studera Aftonbladet Kulturs och Expressens Kulturs artiklar om Ryssland under åren 2015 och 2016. Detta dels då de är de två senaste hela kalenderåren, och dels då vi anser att perioden är så pass lång att det kan ge en “vardaglig” bild av Ryssland, och inte enbart under en tid då nyhetsläget är uppskruvat.

---

<sup>56</sup> Wennström, Johan, *Var förs samhällsdebatten?: kultursidorna vs ledarsidorna*, Timbro, Stockholm, 2009. s.20

<sup>57</sup> Brask, Sam & Sämngård, Stina, *Kvällspressens kultursidor - ett uppslag under förändring*, Kandidatuppsats, Södertörns högskola, 2014. s.52

<sup>58</sup> Torén Björling, Sanna. Ny kulturchef tas från ledarsidan. *Dagens Nyheter*. 2010-03-27. <http://www.dn.se/arkiv/kultur/ny-kulturchef-tas-fran-ledarsidan/> (Hämtad 2017-05-02)

<sup>59</sup> Orvestos räckviddsrapport, *Orvesto konsument 2016:2*, [https://tns-sifo.se/sites/default/files/reports/documents/rackviddsrapport\\_orvesto\\_konsument\\_2016\\_2\\_komp.pdf](https://tns-sifo.se/sites/default/files/reports/documents/rackviddsrapport_orvesto_konsument_2016_2_komp.pdf) (hämtad 2017-05-02)

<sup>60</sup> *Värvet*, #128: Åsa Linderborg, Acast, avsnitt 128, 2014-06-15

<sup>61</sup> Orvestos räckviddsrapport, *Orvesto konsument 2016:2*

Urvalet har gjorts genom att på mediearkivet Retriever Research söka på orden “Ryssland\*”, “Ryss\*”, “Rysk\*”, “Putin\*” samt “Kreml\*”. Asterisken är databasens kod för att även visa resultat där sökordet är sammansatt med ett annat ord, exempelvis “Rysslandsvän” eller “Putinism”. Vår sökning har gjorts på tryckt press. Detta för att internetversionerna av kvällstidningarna inte är kategoriserade på Retriever, vilket gjort det svårt att bedöma huruvida en artikel hör hemma på kultursidorna eller inte. Stickprov vi gjort har antytt att materialet på webben är i princip identiskt med det i papperstidningen. Vi anser därför att vårt material är representativt för kvällstidningarnas kultursidors bevakning av Ryssland.

Sökordet “Putin\*” har vi valt vi då vi anser att den ryske presidenten är så pass starkt kopplad till Ryssland att artiklar som handlar om honom på något sätt också berör landet. “Kreml” har vi valt för att det ofta används som en metonym för det ryska politiska styret, vilket kan antas vara en stor del av det som faktiskt syns i svenska medier.

Sökningen gav 417 träffar, 240 i Aftonbladet Kultur och 177 i Expressen Kultur. Vi har velat ha material som i huvudsak handlar om Ryssland under Putineran, och har därför valt att enbart ta med artiklar som har något av sökorden i rubrik eller ingress. Detta då en artikels huvudsakliga innehåll ofta tas upp i rubrik eller ingress för att läsaren ska få en förståelse för vad artikeln handlar om. Vi har sorterat bort puffar till webb och podcaster samt kortare citat då vi framförallt velat fokusera på längre texter. Vi har även valt bort artiklar som varit uppenbara felträffar. Kvar blir här 103 artiklar, 60 från Aftonbladet Kultur och 43 från Expressen Kultur. Vi har översiktligt läst igenom alla dessa och valt bort de som handlar om Ryssland ur ett historiskt perspektiv och artiklar som trots att något av sökorden fanns med i rubrik eller ingress inte alls handlar om Ryssland. Vi har därefter valt ut 20 artiklar från varje tidning, de tio längsta från 2015 respektive 2016 i Aftonbladet Kultur. I Expressen Kulturs fall skrevs endast sex artiklar om Ryssland 2016, vilket gjort att vi valt samtliga 14 artiklar som skrevs om Ryssland 2015 och samtliga sex artiklar 2016. Detta betyder att vi har gjort ett totalurval från Expressen Kultur, men att vi har gjort ett litet urval i Aftonbladet Kulturs fall. För en förteckning över samtliga valda artiklar, se bilaga 1. I Aftonbladet Kultur har vi valt de längsta texterna från varje år då vi anser att detta ökar möjligheterna för skribenterna att vara nyanserade och att dessa texter bör ge en mer rättvis bild av respektive skribents – och i förlängningen också kultursidans – åsikter. Under urvalsprocessen har det blivit tydligt att Aftonbladet Kultur skriver klart mer om Ryssland än Expressen Kultur. De skriver längre och oftare, vilket kan betyda att Aftonbladet Kultur lägger större vikt vid sin Rysslandsbevakning.

## 6. Resultat

Nedan presenteras resultaten utifrån frågorna i vårt analyschema, uppdelat kultursida för kultursida. I avsnitten där vi anser det nödvändigt görs även komparativa analyser mellan de båda.

### 6.1 Innehåll: Vad handlar artiklarna om?

#### 6.1.1 Aftonbladet Kultur

I Aftonbladet Kultur tar sex av de undersökta artiklarna avstamp i kultur och då handlar det i de flesta fall om litteraturrecensioner. Recensionerna är av böcker som på något sätt handlar om Ryssland och rysk politik vilket gör att även artiklarna som i grunden handlar om de mer klassiska kulturformerna ligger nära de mer politiska artiklarna. Inte bara det rent litterära bedöms i litteraturrecensionerna, utan även bedömningar av argumentationen och analysen i reportageböckerna, de journalistiska tillvägagångssätten samt vad böckerna säger om det politiska läget i dagens Ryssland. Utöver rena kulturartiklar skriver kultursidan mycket om rysk inrikespolitik och en del om rysk utrikespolitik, vilket går i linje med den tidigare forskningen om kultursidornas roll. Av de inrikespolitiska ämnen som behandlas är de tydligaste temana Putins och Kremles förtryckande av det egna folket och yttrandefriheten samt utförsäljningen av allmännyttan och i förlängningen de oegentligheter som skedde när oligarkerna gjorde sig rika under denna utförsäljning. Oligarkerna är även ett återkommande tema i ett annat sammanhang. Flera artiklar tar upp (enligt artikelförfattarna) missriktade förhoppningar på att de liberala oligarkerna kommer att kunna störta Putin. Artikelförfattarna framhåller istället personer, ofta vänsterpolitiska aktivister, som deltog i omfattande protester mot president Putin. Aktivisterna ses som det som skulle kunna ha blivit Rysslands räddning, men de har nu försvunnit från den ryska politiska scenen. De har antingen blivit mördade eller drivits i landsflykt. I dessa artiklar förekommer inte sällan beskrivningar av de olika mer eller mindre fascistiska grupper som tar allt större plats i den ryska inrikespolitiken och i flera fall är anklagade för mordet på vänsteraktivisterna.

De utrikespolitiska teman som förekommer är Rysslands intervention i Krim och parallelltemat Rysslands propagandakrig mot väst. I övrigt handlar två artiklar om den ryska regeringens förhoppningar inför och eventuella inblandning i två utländska val: det franska och det amerikanska.

#### 6.1.2 Expressen Kultur

Av de artiklar vi har undersökt i Expressen Kultur handlar hälften om saker som rör sig inom det klassiska kulturbegreppet, främst konst, musik och litteratur. Återkommande kulturteman är Östersjöfestivalen, bokrecensioner av ryska författare, böcker som handlar om Ryssland och teater- och konstst uppsättningar som behandlar rysk politik. Gemensamt för alla artiklar som i grunden behandlar ett kulturutövande är att de också handlar om politik. Antingen politiseras kulturen eller så handlar det om rent politisk konst. Ett exempel på det första är de tre artiklar som handlar om Östersjöfestivalen som är en festival arrangerad av Sveriges Radio där klassisk

musik står i fokus. I tre artiklar från två olika skribenter drivs tesen att Sveriges Radio inte borde låta dirigenten Valerij Gergiev medverka på festivalen. Skribenterna anklagar Gergiev för att vara vän till Putin, försvara några av Putins mest kontroversiella lagar och för att vara korrump. Ett annat exempel på politiserad kultur i artiklarna är en artikel som handlar om nyheten att ett ryskt filmbolag ska leverera biografer till de platser i Ryssland som inte redan har några. Skribenten spekulerar i artikeln om vad det kan komma att betyda för Rysslands propagandamaskineri. Det bör dock nämnas att den politisering av kultur som vi ser i de undersökta artiklarna kan vara ett utslag av det urval vi har gjort. I och med att ett av de urvalskriterier vi hade var att artiklarna på något sätt ska handla om dagens Ryssland så kan det ha fallit bort texter om kultur som fokuserar mer på det rent konstnärliga och inte på det politiska.

Ett annat tema som återkommer vid några tillfällen är rena svar på debattinlägg. Primärt är det repliker på, och kritik av, Aftonbladets kulturchef Åsa Linderborgs artiklar om Sovjet under andra världskriget. Här finns de tydligaste anklagelserna om proryskhet mot Aftonbladet Kultur. Bland annat skriver Stefan Ingvarsson i artikeln *Kremlkramen* att Åsa Linderborg “[...] okritiskt har förmedlat rysk propaganda”.<sup>62</sup>

## 6.2 Källor: Vilka källor används och vilka personer får komma till tals?

Generellt används få direkt citerade källor i de texter vi undersökt. Både i Aftonbladet Kultur och Expressen Kultur är texterna av den karaktär att skribenterna själva står för analys och åsikter. Ofta är det rena debattinlägg och recensioner, där källor används sparsamt, dock med vissa undantag.

### 6.2.1 Ryska medier

Ingen av tidningarna använder sig av Sputnik som källa, åtminstone nämns det aldrig rakt ut. Detta behöver inte nödvändigtvis motsäga det som Kragh och Åsberg påstår och som vi skriver i vår bakgrund – att Aftonbladet Kultur tar upp samma nyheter som Sputnik. Däremot kan det ge en indikation på hur trovärdig Aftonbladet Kultur anser att Sputnik är som källa. Den statligt styrda nyhetskanalen RT nämns i en text, där skribenten menar att dess roll i Rysslands propagandakrig är överdriven.<sup>63</sup> Icke namngiven rysk media citeras två gånger. Båda dessa finns i Aftonbladet Kultur. I ett av fallen används indirekta citat från rysk media för att understryka Vladimir Putins kontroll över densamma: “Putin svarade med att i statsmedia framställa Nemtsov som personligen ansvarig för laglösheten och den sociala misären på 1990-talet, samtidigt som han odlade myten om att han själv nu stod för politisk stabilitet.”<sup>64</sup>

### 6.2.2 Putin

Rysslands president Vladimir Putin får inte komma till tals särskilt mycket. Trots att han

---

<sup>62</sup> Ingvarsson, Stefan. *Kremlkramen*. *Expressen*. 2015-02-11. s.6

<sup>63</sup> Källemark, Torsten. *Den nya rysskräcken*. *Aftonbladet*. 2016-06-02. s.4

<sup>64</sup> Sachnin, Aleksej. *En hjälte i motståndet mot Putin*. *Aftonbladet*. 2015-03-01. s.4

omnämns i 19 av 20 artiklar i Expressen Kultur och 19 av 20 artiklar i Aftonbladet Kultur används han bara som källa i totalt fyra artiklar. I Expressen Kultur citeras han indirekt i artikeln *Mobil propaganda* där han säger att “den ryska filmen ska främja patriotism”.<sup>65</sup> I Aftonbladet Kultur citeras Putin också indirekt i artikeln *En hjälte i motståndet mot Putin*. I den säger han att dissidenten Boris Nemtsov var “personligen ansvarig för laglösheten och den sociala misären på 1990-talet”. Putins citeras också direkt vid tre tillfällen i två olika artiklar. I *Västvärldens fånge* säger Putin “Vi är västeuropeer”,<sup>66</sup> och i *Putins vän stod för fiolerna* citeras Putin direkt vid två tillfällen. Putin misstänkliggör i dessa citat journalisterna bakom Panamapappren och menar att det snarare är advokater med den amerikanska regeringens intressen i fokus än journalister som gjort arbetet.<sup>67</sup> Eftersom Putin inte är intervjuad för någon av texterna i någon av tidningarna så blir citaten från honom ibland ryckta ur sina sammanhang. Skribenterna kan helt enkelt hämta de citat från Putin som behövs för att stödja den tes man försöker driva.

### 6.2.3 Inga källor

I sex av artiklarna i de båda tidningarna finns inga källor alls. Fem av dessa artiklar finns i Expressen Kultur. Dessa artiklar bygger istället helt på skribentens egna uppfattningar och åsikter, något man alltså ser mindre av i Aftonbladet Kultur. De flesta av de helt åsiktsdrivna artiklarna i Expressen Kultur är krönikor runt 400 ord, ett format som man inte hittar bland de undersökta texterna i Aftonbladet Kultur. Detta kan vara ett utslag av vår urvalsprocess där vi valt bort ett antal kortare artiklar i Aftonbladet Kultur till förmån för längre. Det skulle kunna förklara skillnaderna mellan de båda tidningarna i frågan om avsaknad av källor.

### 6.2.4 Exilryssar

Båda tidningarna använder Putins politiska motståndare som experter på läget i dagens Ryssland.<sup>68</sup> Det finns dock en skillnad i hur stor trovärdighet som tillskrivs olika personer. Båda tidningarna låter den ryske oligarken Michail Chodorkovskij, som suttit tio år i ryskt fängelse, uttala sig. I Aftonbladet Kultur är denne Chodorkovskij en plundrare som visserligen står på rätt sida i kampen mot Putin, men som enbart gör det av egoistiska skäl. I Expressen Kultur beskrivs Chodorkovskij i positiva ordalag och presenteras främst som en politisk motståndare till Putin. I Aftonbladet Kultur förekommer i övrigt betydligt fler exilryssar – de flesta från den politiska vänstern. Dessa exilryssar fungerar i Aftonbladet Kultur dels som kritiker av Vladimir Putin, dels som kritiker av de oligarker som kommit att dominera Rysslands finansvärld och det ekonomiska system som de verkar inom. I båda tidningarna är exilryssarna i princip oemotsagda. I en av Expressen Kulturs artiklar om Chodorkovskij nämns i en passage att “[...] många i Ryssland ser honom fortfarande bara som en hänsynslös oligark”,<sup>69</sup> men i övrigt representerar dessa exilryssar i Expressen Kultur den rätta, hederliga vägen framåt för Ryssland.

---

<sup>65</sup> Nilsson, Jakob. Mobil propaganda. *Expressen*. 2015-10-06. s.6-7

<sup>66</sup> Svenning, Olle. Västvärldens fånge. *Aftonbladet*. 2015-09-14. s.4

<sup>67</sup> Velokovskij, Mika. Putins vän stod för fiolerna. *Aftonbladet*. 2016-05-04. s.4-5

<sup>68</sup> Se till exempel: I *Expressen*: Med Putin som främste fiende; Bortom Putin. I *Aftonbladet*: En plundrares försvarstal; En hjälte i motståndet mot Putin; Kasparovs nya drag: Det är Jeltsins fel

<sup>69</sup> Fredriksson, Stig. Med Putin som främste fiende. *Expressen*. 2015-03-31. s.7



## 6.2.5 Konstnärliga verk

Den vanligaste källan i de undersökta texterna är olika konstnärliga verk. Denna typ av källor förekommer i nio av artiklarna. Det handlar oftast om böcker eller teateruppsättningar som recenserar och vars politiska budskap skribenterna refererar till. De konstnärliga verken används av båda tidningarna för att beskriva hur situationen i dagens Ryssland ser ut. De blir ingångar till att skriva om politiska fenomen och de är ofta kritiska mot Vladimir Putins regim.

## 6.3 Gestaltning genom ordval, bildspråk och metaforer: Vilka beskrivningar, värdeladdade ord och metaforer används i gestaltningen av Ryssland?

Nedan redogörs för några av de tydligaste temana vi hittat i vår lingvistiska analys och som vi således anser utgöra en viktig del av gestaltningen av Ryssland. Det handlar om återkommande ordval, metaforer och liknelser som tillsammans visar tendenser i rapporteringen om Ryssland.

### 6.3.1 “Putins Ryssland” i Aftonbladet Kultur

Ett återkommande ordval i Aftonbladet Kulturs artiklar är att beskriva Ryssland som “Putins”. I Aftonbladet Kultur är formuleringen “Putins Ryssland” ett sätt att beskriva en era då Putin är president och hur Ryssland under hans styre fungerar. I artikeln *Slaktade ryssar - hyllas av Putin* skriver artikelförfattaren: “För Putins Ryssland identifierar sig allt mer med det gamla tsarriket, inte med Sovjetunionen som det ofta påstås i Väst.”<sup>70</sup> I en annan artikel, *Världens fascister möts i Putin-land* hittar man formuleringen: “För dessa partier är Putins Ryssland en förebild, och om Svenskarnas parti vill vara med i gänget måste de byta sida.”<sup>71</sup> Det finns också ett implicit ägande i genitiv-s:et. Putin är inte enbart president över Ryssland, han äger det. Detta implicerar också en diktaturstat, där Ryssland inte kan göra någonting utan att Putin godkänner det, eller utför det.

### 6.3.2 Det ryska skådespelet i Aftonbladet Kultur

En återkommande metafor i Aftonbladet Kulturs gestaltning av Ryssland är den av den ryska demokratin som en teater. Ett exempel hittas i artikeln *De ljuger så bra* där författaren skriver om folkomröstningen på Krim: “Lika självklart kan man instämma i bokens skildring av folkomröstningen på Krim som en fars, med jasiffror av rent sovjetiska proportioner.”<sup>72</sup> Även i beskrivningen av det ryska rättssystemet återkommer teatermetaforen, bland annat i artikeln *En plundrars försvarstal*: “2013 döms Browder och hans advokat i sin frånvaro till fängelse för skattebrott i en parodisk rättegång som gör Magnitskij till den enda människa i världshistorien som dömts postumt.”<sup>73</sup> Ytterligare ett exempel från samma artikel lyder “Dessutom är vissa scener ur maktens korridorer nästan komiskt iscensatta.”<sup>74</sup> Sammantaget går det att se att den typ av pjäs som framförs i de flesta fallen är av komiskt slag. Det ryska skådespelet är så parodiskt

<sup>70</sup> Leander, Per & Sachnin, Aleksej. Slaktade ryssar - hyllas av Putin. *Aftonbladet*. 2016-06-18. s.4

<sup>71</sup> Sachnin, Aleksej. Världens fascister möts i Putin-land. *Aftonbladet*. 2015-03-26. s.5

<sup>72</sup> Kälvevemark, Torsten. De ljuger så bra. *Aftonbladet*. 2016-09-08. s.4

<sup>73</sup> Aagård, Martin. En plundrars försvarstal. *Aftonbladet*. 2015-03-09. s.5

<sup>74</sup> Aagård, 2015-03-09. s.5

att det inte går att göra annat än att skratta åt det. Detta antyder också att den ryska demokratiska teatern inte är särskilt välgjord utan snarare lätt att genomskåda. Det finns en orimlighet som omgärdar hela den ryska makten.

I ytterligare ett par artiklar förstärks bilden av Ryssland som en låtsasdemokrati. Här är ett exempel från artikeln *Västvärldens fånge*:

Furman såg Putins presidentkandidatur som exempel på det begrepp han skapat: "imiterad demokrati". En sorts låtsasdemokrati där demokratins rekvisita och marknadens redskap finns till hands men där inga politiska alternativ existerar, där maktväxling är utesluten och den verkliga makten ligger i händerna på en mäktig president.<sup>75</sup>

Detta är visserligen ett referat av den ryska samhälls- och religionsforskaren Dmitri Furmans beskrivning av landet, men vi anser det relevant då skribenten inte argumenterar för någon annan bild av den ryska demokratin. Man ser alltså Ryssland som en låtsasdemokrati där man använder sig av "demokratins rekvisita" och därmed än en gång spelar teater.

Teatermetaforen implicerar också att någon regisserar dessa parodier, komedier och farsor. Även om Putin aldrig beskrivs som just "regissör" i någon av de undersökta texterna är det inte en särskilt långsökt tanke att tro att det är så man ser på det. I samma text som Bill Browders rättegång beskrivs som en parodi, beskrivs Browder själv som "persona non grata efter att ha kommit på kant med Putin"<sup>76</sup>. Den farsartade folkomröstningen på Krim beskrivs som en del av "Putins propagandakrig",<sup>77</sup> och "demokratins rekvisita" finns på plats för att dölja att "den verkliga makten ligger i händerna på en mäktig president".<sup>78</sup>

### 6.3.3 "Putins Ryssland" i Expressen Kultur

Även i Expressen Kultur beskrivs Ryssland ofta som "Putins".<sup>79</sup> Eftersom i princip allt som skrivs om Ryssland i Expressens Kulturs artiklar är negativt, och Putin är synonym med Ryssland, så tillskrivs det negativa i Ryssland Vladimir Putin. Men "Putins Ryssland" kan också måla upp en bild där det kan finnas utrymme för en annan verklighet. I artikeln *Med Putin som främste fiende* skriver artikelförfattaren: "Men i Putins Ryssland finns ingen misskund med de svaga."<sup>80</sup> Att skribenten i detta fall använder just "Putins Ryssland" och inte bara "Ryssland" skapar en bild av att det i ett annat Ryssland hade funnits misskund med de svaga. Men i just Putins Ryssland finns det inte utrymme för barmhärtighet. Samma sak händer i *Med tron som vapen*: "I dag, i Putins Ryssland, vet de som ger sig på förgripliga konstverk att de knappast riskerar några efterräkningar."<sup>81</sup> I ett annat Ryssland hade de som ger sig på förgripliga konstverk riskerat efterräkningar, men nu befinner de sig i Putins Ryssland. Detta målar upp en

---

<sup>75</sup> Svenning, 2015-09-14. s.5

<sup>76</sup> Aagård, 2015-03-09. s.4

<sup>77</sup> Kälvemärk, 2016-09-08. s.4

<sup>78</sup> Svenning, 2015-09-14. s.5

<sup>79</sup> Se till exempel: Pussy möter Putin; Med tron som vapen; Med Putin som främste fiende

<sup>80</sup> Fredriksson, 2015-03-31. s.7

<sup>81</sup> Fredriksson, Stig. Med tron som vapen. *Expressen*. 2015-08-18. s.7

bild av att Vladimir Putin har förändrat Ryssland till det sämre trots att han hade möjlighet att förändra Ryssland till det bättre.

I Expressenartiklarna är Putin ofta så synonym med den ryska statens agerande att "Ryssland" helt ersätts av "Putin". Under annekteringen av Krim var det "Putins män" som intog halvön,<sup>82</sup> eller rent av "Putins annektering av Krim".<sup>83</sup> Propaganda från Ryssland är rakt av "Putinpropaganda".<sup>84</sup>

I transparensens namn bör vi tillägga att ett lands ledare även i andra länder kan bli synonymt med landet. Man kan tänka sig att man beskriver Kuba som "Castros" eller Sverige som "Löfvens" men vi menar att tendensen i båda tidningarna är så pass stark att den är värd att ta upp.

### 6.3.4 Sovjetliknelsen i Expressen Kultur

Expressen Kultur liknar ofta Ryssland vid det forna Sovjetunionen. I artiklarna förekommer formuleringar som "Sovjet är tillbaka på scenen" och "Han lever i ett land som bytt namn, men inte vill klara ut sambanden med det avlagda",<sup>85</sup> vilka ger en bild av att Expressen Kultur ser dagens Ryssland som en tydlig spegel av Sovjetunionen. En av de huvudsakliga teserna är att ingenting egentligen har hänt sedan murens fall. Ryssland, och framförallt Vladimir Putin, fortsätter i samma hjulspår som under Sovjettiden. Uttryck som "järnridå", "kallt krig" och "Kremls röda stjärna har fått ny lyster" används i texter för att understryka denna liknelse. Implicit är Ryssland fortsatt en stormakt med imperialistiska ambitioner. Det är ett land som alltmer stänger sig, precis som Sovjetunionen gjorde, och det är ett land som bedrar sin omvärld och sina egna invånare med propaganda. Sovjetunionen var också ett kommunistiskt land, men detta är ingenting som Expressen kultur menar att Ryssland av i dag är. Istället fokuserar man på andra aspekter av Sovjetunionen som går att återfinna i dagens Ryssland. Dels propagandan, men också aggressiviteten mot omvärlden och korruptionen. Med Sovjetliknelsen återskapar Expressen Kultur den dikotomi mellan väst och öst som fanns under Sovjettiden.

Ett av de tydligaste exemplen på Sovjetliknelsen görs i den korta texten *Mobil propaganda*. Texten handlar om att filmbolaget Teterin Films gör en satsning på så kallade containerbiografer – små biografer på avlägsna platser i Ryssland. Skribenten drar omedelbart en parallell till Sovjettiden: "Men historiskt sett har film även varit central i propagandamaskinerier. Som under Sovjet-eran: då "agitiki" - korta filmer med syfte att entusiasmera folket och vinna över meningsmotståndare - visades också i jättelandets mest avlägsna hörn."<sup>86</sup> Här blir även något så till synes oskyldigt som en biografatsatsning omedelbart politiserat i och med att det är misstänkt likt något som skedde i Sovjetunionen. Grunden till liknelsen är alltså att både Sovjetunionen och Ryssland sysslade med filmsatsningar.

---

<sup>82</sup> Olsson, Karin. Roffarregim. *Expressen*. 2015-03-19. s.6

<sup>83</sup> Brodrej Gunilla. SR-fest utan ryggrad. *Expressen*. 2015-08-25. s.7

<sup>84</sup> Olsson, 2015-03-19. s.6

<sup>85</sup> Wirtén, Per. Ryska posten. 2015-05-18. s.6

<sup>86</sup> Nilsson, 2015-10-06. s.7

I artikeln *Skelettlandet*, som är en essä om den ryska filmen *Leviathan* är Sovjetliknelsen tydlig. Genom hela texten beskrivs Ryssland som en zombie av det Sovjet som först förlorade sin själ och efter murens fall även sin kropp: "Det levande döda Sovjet slår omkring sig med mycket av den leviatanska odjurskraft det har kvar. Det är meningslöst att fråga sig varför. Kanske bara för att det döda inte tål det levande."<sup>87</sup> Likheten mellan Sovjetunionen och Ryssland har här sin grund i den aggressivitet och "odjurskraft" som Sovjetunionen besatt och som Ryssland till viss del besitter.

### 6.3.5 Maskinmetaforen i Expressen Kultur

I flera artiklar i Expressen Kultur återkommer metaforen av Ryssland, och framförallt dess propaganda, som en maskin. I en recension av Kalle Kniiviläs bok *Krim tillhör oss* beskrivs rysk media på följande sätt: "Många berättar också om fruktansvärda saker de hört om på rysk tv, om "fascistkuppen" i Kiev och blodiga massakrer, som Kniivilä bedömer bara har ägt rum i Kremels propagandamaskineri."<sup>88</sup>

Maskinmetaforen har flera betydelser. En maskin är till att börja med effektiv, det antyder att någonting fungerar väl och att det är automatiserat. Maskinen kan fungera utan mänsklig inblandning, eller åtminstone med relativt lite mänsklig översikt. Den kan också fungera som en ren effektivisering av en process som människor skulle kunna utföra, fast med en skillnad: en maskin kan skapa stora mängder av någonting. Det finns också en systematik bakom maskinmetaforen, en maskin gör ingenting av slumpen utan saker som en maskin gör görs med uppsåt. I artikeln *Kremlkramen* skriver artikelförfattaren om den ryska "PR-apparaten". En apparat antyder också att det är något svårstoppat, vilket ytterligare understryker effektiviteten i propagandan.

Även i artikeln *Med Putin som främste fiende* finns en maskinmetafor, om än mer undangömd. "Så många förspilda liv, så många nedmalda unga människor i Rysslands fängelse- och lägervärld".<sup>89</sup> Just formuleringen "nedmalda" ger associationer till ett slags maskineri där saker, sällan människor, vanligtvis blir nedmalda.

### 6.3.6 Komparativ analys: Gestaltning genom ordval, bildspråk och metaforer

Nedan följer en jämförelse av de båda kultursidornas gestaltning av Ryssland. Särskilt utmärkande skillnader i ordval, beskrivningar och användning av metaforer presenteras.

#### 6.3.6.1 Putins Ryssland

Även om formuleringen "Putins Ryssland" är vanligt förekommande i både Aftonbladet Kultur och Expressen Kultur menar vi att det finns nyansskillnader i hur den används. I båda tidningarna används formuleringen i negativa situationer men Aftonbladet Kultur låter i högre grad andra människor göra bedömningen av dessa situationer. Jämför Aftonbladet Kulturs formulering "Många av hans gamla kollegor i Jeltsins regering och det liberala partiet är

---

<sup>87</sup> Plax, Dmitri. *Skelettlandet*. *Expressen*. 2015-02-22. s.7

<sup>88</sup> Olsson, 2015-03-19. s.6

<sup>89</sup> Fredriksson, 2015-03-31. s.7

tillfreds med de positioner de fått i Putins Ryssland”,<sup>90</sup> som är relativt neutralt skriven, med Expressen Kulturs “Men i Putins Ryssland finns ingen misskund med de svaga” som är mer tydligt negativ i sin hållning till “Putins Ryssland”. Som vi tidigare underströk är dock samtliga användningar av “Putins Ryssland” gjorda i för skribenten odelat negativa situationer. Detta är alltså nyansskillnader i ordets rätta bemärkelse men att vi reagerar på att det i Expressen Kultur finns en något mer negativ inställning till Putin och att man gärna vill knyta honom till negativa händelser i Ryssland.

### 6.3.6.2 Sovjetliknelsen

Den Sovjetliknelse som återfinns i flera av Expressen Kulturs artiklar är desto ovanligare i Aftonbladet Kultur. Egentligen görs bara en Sovjetliknelse i Aftonbladet Kultur, då ja-rösterna i valresultatet på Krim beskrivs vara av “rent sovjetiska proportioner”. I en artikel görs istället en poäng av att liknelsen mellan Sovjetunionen och Ryssland är fel: “För Putins Ryssland identifierar sig allt mer med det gamla tsarriket, inte med Sovjetunionen som det ofta påstås i Väst.”<sup>91</sup> I Aftonbladet Kultur finns det alltså vid åtminstone ett tillfälle en vilja att koppla samman dagens Ryssland med det gamla tsarriket. Förutom ovanstående uppenbara sammankoppling finns exempel där skribenter gör ordval som för tankarna till den ryska tsartiden. I *Västvärldens fånge* kallas Putin för “den ryske härskaren” och Ryssland för hans rike: “Gång efter annan har Putin dessutom försäkrat omvärlden att hans rike inte eftersträvade geografisk expansion.”<sup>92</sup>

I Expressen Kultur finns alltså istället en vilja att se likheter mellan dagens Ryssland och Sovjetunionen. Tydligt är att båda tidningarna är starkt negativa till vad som pågår i dagens Ryssland, men vad är det som gör att Expressen Kultur ser Ryssland som en spegel av Sovjet medan Aftonbladet Kultur inte gör det?

En förklaring kan finnas i tidningarnas politiska skillnader. Liberala Expressen Kultur ser Ryssland av i dag som något förkastligt och hittar i kommunistiska Sovjetunionen någonting lika förkastligt att jämföra med. Flera skribenter på det mer vänsterorienterade Aftonbladet Kultur har i en tidigare debatt på kultursidorna försvarat Sovjetunionens handlingar under andra världskriget. Att samtidigt måla upp dagens Ryssland som någonting negativt genom att jämföra med Sovjetunionen blir inte särskilt trovärdigt. Istället används främst den monarkistiska diktaturen som rådde under tsartiden, men också Tyskland under första världskriget och en nazistisk gruppering för att måla en bild av någonting som är lika dåligt som dagens Ryssland. En av få gånger Aftonbladet Kultur nämner Ryssland och Sovjetunionen i samma mening är det för att påpeka den försämring som skett i landet sedan murens fall:

---

<sup>90</sup> Sachnin, 2015-03-01. s.4

<sup>91</sup> Leander & Sachnin, 2016-06-18. s.4

<sup>92</sup> Svenning, 2015-09-14. s.4-5

Sedan Sovjetunionens fall har Ryssland och de flesta andra forna sovjetrepublikerna misslyckats med att bygga demokratiska samhällssystem, medan korruptionen och de sociala orättvisorna har ökat enormt, samtidigt som den sociala välfärd som trots allt fanns på sovjettiden har monterats ner.<sup>93</sup>

Här kan en förklaring till Aftonbladet Kulturs avsaknad av Sovjetliknelser finnas. Om det i dag är sämre i Ryssland än vad det var under Sovjettiden finns det ingen anledning att använda liknelsen för att förklara hur dåligt det är i Ryssland i dag.

### 6.3.6.3 Övriga skillnader

Det finns också andra ordval och syntaxval som inte återkommer lika frekvent i artiklarna, men som vi ändå anser vara värda att ta upp. Aftonbladet använder sig vid två tillfällen av passiva verb i händelser som är av negativ karaktär för Ryssland. I *Med örat mot Putinland* stryks den ryska staten som agent. "Aktiviteter aktualiserar ofta frågan om hur man bäst kan göra motstånd i ett samhälle där yttrandefriheten stryps",<sup>94</sup> är formulerad på ett sätt som döljer vem det egentligen är som stryper yttrandefriheten. I samma artikel finns ytterligare passiveringar i en mening där skribenten beskriver situationen i Ryssland: "[...] protester slås ner och oppositionella interneras."<sup>95</sup> Detta sker alltså i Ryssland, men vem som faktiskt slår ner protesterna och internerar de oppositionella är otydligt. På samma sätt döljs agenten i *Kasparovs nya drag: Det är Jeltsins fel*: "När proteströrelsen sedan krossades var Kasparov en av dem som stod upp för vänsterledaren Sergej Udaltsov [...]"<sup>96</sup> I det sistnämnda fallet tydliggörs dock vem det är som står för krossandet av proteströrelsen senare i meningen: "[...] medan många andra ryska (och svenska) liberaler inte brydde sig om att Putin i första hand jagade socialister"<sup>97</sup> Detta är ingenting vi hittar i Expressen Kultur, men inte heller frekvent återkommande i Aftonbladet Kultur.

## 6.4 Värdering av länder: Vilka moral- och/eller kompetensbedömningar av Ryssland görs i kultursidornas gestaltning?

Dessa liknelser, ordval och metaforer innehåller underliggande värderingar av Ryssland. Nedan kommer vi att kategorisera och utveckla de resultat vi har presenterat ovan utifrån Phalet och Poppes teori om värdering av länder. Vi kommer också att presentera andra kompetens- och moralbedömningar som görs av respektive kultursida. I vår avslutande komparativa diskussion kommer vi att presentera och jämföra respektive kultursidas sammantagna värdering av Ryssland.

---

<sup>93</sup> Leander, Per & Sachnin, Aleksej. Putins fiender - ryssar. *Aftonbladet*. 2015-09-28. s.5

<sup>94</sup> Hammarström, Camilla. Med örat mot Putinland. *Aftonbladet*. 2015-11-19. s.4

<sup>95</sup> Hammarström, 2015-11-19. s.5

<sup>96</sup> Leander, Per. Kasparovs nya drag: Det är Jeltsins fel. *Aftonbladet*. 2016-01-12. s.4

<sup>97</sup> Leander, 2016-01-12. s.4

### 6.4.1 Moralbedömning i Aftonbladet Kultur

De vanligaste ordvalen och metaforerna som återkommer i Aftonbladet Kulturs Rysslandsgestaltning är alltså Ryssland som "Putins" och Ryssland som ett skådespel. Den förstnämnda är egentligen ingen särskild kompetens- eller moralbedömning av landet Ryssland, däremot finns det en bedömning av Vladimir Putin som har gjort Ryssland till sitt. Vi anser att det finns en underliggande bedömning av Putins moral som negativ. Detta då "Putins Ryssland" används i nästan uteslutande negativa sammanhang och då det används för att bygga en bild av Putin som diktator snarare än president. En diktators moral är sällan god.

Skribenternas gestaltning av Rysslands demokrati som ett skådespel är en starkt negativ moralbedömning. I skådespelet ryms en tydlig oärlighet, där det som syns utåt görs för att dölja någonting annat, det som egentligen händer. Oärligheten som finns i skådespelsmetaforen återkommer i andra former i en stor del av materialet vi har undersökt. Ofta genom enkla ordval när det kommer till att referera till något de ryska myndigheterna har uttryckt. "Officiellt försökte de ryska myndigheterna distansera sig från konferensen",<sup>98</sup> antyder att de ryska myndigheterna *egentligen* inte vill distansera sig från den. Ordet "officiellt" används på samma sätt när det kommer till Putins uppsåt att fängsla en dissident: "Precis som Karl Liebknecht blev Ponomarjov omedelbart stämplad som en landsförrädare, och hans immunitet som parlamentariker upphävdes, vilket var ett tecken på att Putin tänkte fängsla honom – officiellt för påstådd ekonomisk brottslighet."<sup>99</sup>

Även utan att använda sig av teatermetaforen är ett av de genomgående temana att de ryska myndigheterna gör en sak men försöker få det att se ut som en annan sak. Som en skribent skriver i *Världens fascister möts i Putinland*: "Samtidigt försöker myndigheterna nu skyla över det samarbete man tidigare hade med Gorjatjev och hans nazistgäng, och låtsas som att det aldrig har ägt rum",<sup>100</sup> och en annan i *Hotet kommer inifrån*: "I september i år ska Ryssland hålla parlamentsval, vilket i sig inte betyder någonting då Ryssland inte har några fria val".<sup>101</sup>

Oärlighet är inte den enda negativa moralbedömning som görs i Aftonbladet Kulturs Rysslandsbevakning. En annan återkommande egenskap som tillskrivs Ryssland är aggressivitet. Ryssland "hotar", är "offensiva", "stryper" och "slår ner". Alla dessa ser vi som tydliga markörer för aggressivitet. Detta återkommer inte minst i kombination med den oärlighet som vi tidigare diskuterat. Rysslands propaganda beskrivs ofta som ett "krig" eller en "informationsoffensiv", med den underförstådda utgångspunkten att det som Ryssland sprider inte är sant.

Det är inte bara i Rysslands informations- och propagandaspridning som Aftonbladet Kultur beskriver en rysk aggressivitet. Det finns även en mer konkret, fysisk aggressivitet som återkommer i beskrivningen av den ryska statens agerande. Här ur artikeln *Bara revolution*

---

<sup>98</sup> Sachnin, 2015-03-26. s.5

<sup>99</sup> Leander, Per. "Bara revolution kan förändra Ryssland". *Aftonbladet*. 2015-06-28. s.4

<sup>100</sup> Sachnin, 2015-03-26. s.5

<sup>101</sup> Leander, Per & Sachnin, Aleksej. *Hotet kommer inifrån*. *Aftonbladet*. 2016-02-26. s.4

*kan förändra Ryssland:*

I dag sitter två av Vänsterfrontens andra ledare, Sergej Udaltsov och Leonid Razvozzjajev fängslade, dömda till de hårdaste straffen i den så kallade Bolotnajaprocessen som riktades mot oppositionen efter att proteströrelsen hade krossats.<sup>102</sup>

Ett Ryssland som "krossar" proteströrelser återfinns i ytterligare en artikel, *Kasparovs nya drag: Det är Jeltsins fel:*

När proteströrelsen sedan krossades var Kasparov en av dem som stod upp för vänsterledaren Sergej Udaltsov, som fick det allra hårdaste fängelsestraffet av alla ryska oppositionsaktivister, medan många andra ryska (och svenska) liberaler inte brydde sig om att Putin i första hand jagade socialister.<sup>103</sup>

Att "krossa" något är förstås en aggressiv handling, en av Phalet och Poppes exempel på negativ moral.

Aggressivitet och oärlighet är de flitigast återkommande moralbedömningarna, men även andra negativa moralbedömningar återfinns i det undersökta materialet. Ryssland beskrivs direkt och indirekt som intoleranta mot oliktänkande. Ryssland är "[...] fyllt av propaganda, homofobi och inre spänningar; där protester slås ner och oppositionella interneras."<sup>104</sup> Återkommande är också att Vladimir Putin och de oligarker som omger honom mer eller mindre konkret beskrivs som giriga. Putins Datja (sommarhus) beskrivs till exempel som "flott"<sup>105</sup> och den ekonomiska brottsligheten som "gränslös".<sup>106</sup>

Beskrivningarna av Ryssland som ett land med positiv moral är få. Faktum är att inte en enda positiv moralbedömning görs av den ryska staten i någon av de undersökta texterna. Den enda gången Ryssland på något sätt tillskrivs positiv moral handlar det istället om det ryska folket som inte kan ställa sig bakom det våld som den ryska regimen har overseende med.<sup>107</sup>

#### **6.4.2 Kompetensbedömning i Aftonbladet Kultur**

I beskrivningen av Ryssland som "Putins" anser vi att det görs en positiv kompetensbedömning av den ryske presidenten. Oavsett vad man anser om Putin som person så är ett maktutövande lyckat om landet kan beskrivas som hans. På samma sätt anser vi att det finns en positiv kompetensbedömning i "krossa"-liknelsen. Om man har som mål att stoppa en proteströrelse så är "krossandet" av den att bedöma som effektiv. Positiva kompetensbedömningar om Ryssland görs med ett undantag om handlingar med underliggande negativ moral. I artikeln *Oligarken - inget hot mot Putin* skriver artikelförfattaren att "[...] Putins propaganda spelade framgångsrikt på denna rädsla hos

---

<sup>102</sup> Leander, 2015-06-28 s.5

<sup>103</sup> Leander, Per. Kasparovs nya drag: Det är Jeltsins fel. *Aftonbladet*. 2016-01-12. s.4

<sup>104</sup> Hammarström, 2015-11-19. s.5

<sup>105</sup> Svenning, Olle. Fransk seger för Putin. *Aftonbladet*. 2016-11-22. s.4

<sup>106</sup> Agård, 2015-03-09. s.5

<sup>107</sup> Sachnin, Aleksej. Iskall mördare. *Aftonbladet*. 2015-08-03. s.5



folk”<sup>108</sup>. På samma sätt förklaras att annekteringen av Krim (som i artikeln *Drömmer om Sovjet* i övrigt inte uppmuntras) skedde “[...] snabbt och professionellt”.<sup>109</sup> Undantaget är att Vladimir Putin “[...] röjde upp i de ekonomiska ruiner som Boris Jeltsin och hans nyliberala elit, ofta hämtad från västvärlden, lämnat efter sig”.<sup>110</sup> Här är en positiv kompetensbedömning av en handling där målet inte är något moraliskt förkastligt. Det är inte Vladimir Putin och hans styre som har gjort något dåligt, utan Boris Jeltsin och den nyliberala eliten. Putin blir istället den ordningsamme som styr upp i den röra som Jeltsin lämnat efter sig. Av de positiva kompetensord som återfinns i Phalet och Poppes teori är effektivitet det som tillskrivs Ryssland flest gånger i Aftonbladet Kulturs texter. Även självsäkerhet och konkurrenskraft återfinns på ett par ställen i texterna.<sup>111</sup>

Men det finns också ett antal negativa kompetensbedömningar av den ryska statens agerande i Aftonbladet Kultur. Det finns en implicit kompetensbedömning i att kalla den ryska demokratin för ett skådespel. Så fort man har märkt att något är ett skådespel så är det i princip en negativ kompetensbedömning, i och med att målet får antas vara att det inte ska märkas. De negativa kompetensbedömningarna återkommer annars främst i det informationskrig som i Aftonbladet Kultur beskrivs som ömsom lyckat, ömsom misslyckat. I *Den nya rysskräcken* återfinns den senare uppfattningen: “Den [ryska propagandan] verkar dock knappast ha några större effekter. Kremles informationsoffensiv når i varje fall inte till våra större tidningar, knappast heller till sociala medier”.<sup>112</sup> I *De ljuger så bra* finns samma verklighetsbeskrivning:

Inte ens ryssarna överträffar sina läromästare [i propaganda] även om de tappert försöker. Självklart använder sig Kreml av lögn, propaganda och subtil påverkan - vi talar ju om en stormakt. Men de har ändå inte lyckats omvända en enda ledarskribent i den svenska pressen. [---] Eftersom senare mer oberoende undersökningar ändå visat att majoriteten av Krimbor vill tillhöra Ryssland inger just denna övning i skendemokrati knappast något förtroende för Kremles manipulativa förmåga.<sup>113</sup>

Detta misslyckade propagandakrig är exempel på ineffektivitet som vi hittar bland Phalet och Poppes negativa kompetensbedömningar. Just ineffektivitet är också det vanligaste exemplet på negativ kompetens i Aftonbladet Kulturs gestaltning. Andra negativa kompetensbedömningar som återfinns i enstaka artiklar är någon form av klumpighet, “Putin har kastat bort den strategi som skapat hans politiska dominans i fjorton år [...]”<sup>114</sup> och konkurrenssvagheter, “[...] regimen kan när som helst falla sönder av inre motsättningar”.<sup>115</sup> Sammantaget så görs ungefär lika många positiva som negativa kompetensbedömningar av Ryssland i Aftonbladet Kultur. Det görs i det undersökta materialet endast en bedömning av det ryska folkets kompetens. I *Västvärldens fånge* målas en bild av det ryska folket som

---

<sup>108</sup> Leander, Per & Sachnin, Aleksej. Oligarken - inget hot mot Putin. *Aftonbladet*. 2015-04-13. s.5

<sup>109</sup> Palmaer, Carsten. Drömmer om Sovjet. *Aftonbladet*. 2015-03-18. s.5

<sup>110</sup> Svenning, 2015-09-14. s.4

<sup>111</sup> Se till exempel: Slaktade ryssar – hyllas av Putin; Kasparovs nya drag: Det är Jeltsins fel; Drömmer om Sovjet

<sup>112</sup> Kälvemärk, 2016-06-02. s.4

<sup>113</sup> Kälvemärk, 2016-09-08. s.4

<sup>114</sup> Svenning, 2015-09-14. s.5

<sup>115</sup> Leander & Sachnin, 2016-02-26. s.5

oförmögna att kunna bygga en fungerande demokrati:

Vilka är alternativen om Putin störtas? Finns det över huvud taget någon social bas för demokrati? Finns det några gestalter eller samhällsskikt som tydligt företräder demokratiska värden i det land som i stort sett inte hålls samman av någon annan idé än sentimentalt tillbakablickande på det ärofyllda förflutna och vars ledarskap svepts in i korrupcion och anpasslig lojalitet till härskaren?<sup>116</sup>

Denna negativa kompetensbedömning är alltså den enda gången som det ryska folkets kompetens bedöms.

### 6.4.3 Moralbedömning i Expressen Kultur

Liknelsen med Sovjetunionen som görs återkommande i Expressen Kulturs artiklar signalerar flera olika bedömningar. Implicit finns åsikten att Expressen Kultur inte tyckte att Sovjetunionen var en förebild och således finns en allmänt negativ moralbedömning i liknelsen mellan Ryssland och Sovjet. De grunder som Expressen Kultur gör sin liknelse utifrån är i huvudsak oärlighet och aggressivitet. En mening ur artikeln *Skelettlandet* summerar Expressen Kulturs inställning till Sovjetunionen och befäster liknelsen mellan det forna landet och Ryssland: "Våld i det godas namn har ju varit och är en grundbult i både propagandan och självbilden för en stor del av det sovjetiska och postsovjetiska samhället".<sup>117</sup>

Precis som i Aftonbladet Kultur finns det bara ett tillfälle då Ryssland bedöms ha god moral. Även i detta fall handlar det om det ryska folket och inte den ryska staten, regeringen eller Putin.

Jag önskar att regeringar och medborgare i Västeuropa tydligare ville klargöra att det är regimen i Ryssland vi vill åt, inte ryssarna. [---] Man måste hysa väldigt lite respekt för det ryska folket om man anser att det inte är värdigt förnuftiga lagar, självständiga domstolar, okorrumpade poliser eller växlingar vid makten.<sup>118</sup>

Däremot bedöms det ryska folket ha dålig moral vid ett par tillfällen. I *Fest som protest* förklaras Rysslands och omvärldens lätnad över att slippa anordna Eurovision Song Contest: "I det homofoba klimatet skulle många ha svårt att känna sig inkluderade",<sup>119</sup> en tydlig markör av det ryska folkets intolerans. Även deras aggressivitet beskrivs vid ett tillfälle, i kortessän *Skelettlandet*: "På de av Sovjet dödade territorierna uppfattas våldsutövande som en naturlig och viktig del av livet".<sup>120</sup> Våld är inte bara något som accepteras av ryssar, det är en viktig del av livet.

De negativa moralbedömningarna av den ryska staten är många fler och innefattar precis som i Aftonbladet Kultur både aggressivitet, oärlighet och intolerans. Aggressiviteten är återkommande i väldigt spridda sammanhang. Den finns till exempel in i bevakningen av

---

<sup>116</sup> Svenning, 2015-09-14. s.5

<sup>117</sup> Plax, 2015-02-22. s.7

<sup>118</sup> Fredriksson, Stig. Bortom Putin. *Expressen*. 2015-02-04. s.6

<sup>119</sup> Fredriksson, Stig. Fest som protest. *Expressen*. 2016-05-18. s.7

<sup>120</sup> Plax, 2015-02-22. s.7

Eurovision Song Contest, där skribenten beskriver “[...] ett civilsamhälle och en mediemångfald som nästan har utplånats i Ryssland” och där ryska uttalanden beskrivs som “utfall”.<sup>121</sup> Men aggressiviteten återfinns också i beskrivningen av Krimkrisen: “[...] ett krig i Europa där Ryssland är aggressor”.<sup>122</sup> I *Skelettlandet* ges en bild av hur Ryssland agerar generellt, dels mot sin egna befolkning och dels mot övriga världen: “Det levande döda Sovjet [detta är vad skribenten kallar dagens Ryssland] slår omkring sig med mycket av den leviatanska odjurskraft det har kvar.”<sup>123</sup> Detta är bild av en stormakt på dekis, som inte har kvar den kraft den en gång besatt, men fortfarande har så pass mycket kraft kvar och framförallt är så pass aggressiv att den fortfarande kan göra skada. Odjuret är ogenomtänkt i sitt agerande och river ned allt den kan komma åt. Den skadar då sig själv (Rysslands befolkning) och andra.

Aggressiviteten är så vanlig i beskrivningen av Ryssland att när Putins talesman Dmirtrij Pesjkov svarar lugnande på en fråga föregås hans citat av denna formulering: “En som faktiskt håller huvudet kallt är Putins talesman Dmitrij Pesjkov”<sup>124</sup>

I Expressen Kultur återfinns oärlighetsbedömningen bland annat i beskrivningen av Ryssland som ett korrupt land: “Inte sällan kryper det fram att deras [pro-putinisternas] löner som statsanställda har fördubblats eller tredubblats efter annekteringen”,<sup>125</sup> och “Rysslands president kan omöjligen med ärbara metoder ha skapat sig en förmögenhet på två miljarder dollar.”<sup>126</sup> I en artikel antar den ryska oärligheten formen av en brottsling. Ryssland beskrivs som en “roffarregim” med ett “gangsterstyre” samt att det finns en “[...] roffarmentalitet som präglar hela det moderna Ryssland”.<sup>127</sup> Här spiller den negativa moralen delvis över även på det ryska folket, och gäller inte längre enbart den maktelit som i andra artiklar får klä skott för oärligheten. I samma artikel beskrivs hur rysk militär intar Krim: “Intervju för intervju benar han [författaren Kalle Kniivilä] ut hur det gick till när Putins män som tjuvar om natten smög in och tog halvön.”<sup>128</sup> I beskrivningen ryms både oärlighet och girighet.

En annan negativ moralbedömning som görs återkommande i Expressen Kulturs artiklar är den av Ryssland som intolerant. Ryssland klarar inte av att ha ett samhälle där ordet är fritt, utan måste konsekvent kväva det fria ordet. I *Pussy möter Putin* beskrivs denna process som att “[...] repressionen fräter sönder konstnärlig frihet och öppen debatt”.<sup>129</sup> I en annan artikel visas visserligen tolerans mot militanta nationalisterna, men detta leder i slutändan till ett förtryck av grupper som Ryssland inte vill visa tolerans mot: “Militanta nationalisterna ges fria händer att terrorisera minoriteter”<sup>130</sup>. I *Skelettlandet* vill skribenten förklara varför den ryska staten agerar

---

<sup>121</sup> Fredriksson, 2016-05-18 s.7

<sup>122</sup> Olsson, 2015-03-19. s.6

<sup>123</sup> Plax, 2015-02-22. s.7

<sup>124</sup> Fredriksson, 2016-05-18. s.7

<sup>125</sup> Olsson, 2015-03-19. s.7

<sup>126</sup> Plax, Dmitri. Skrupelfria presidenter. *Expressen*. 2016-04-14. s.7

<sup>127</sup> Olsson, 2015-03-19. s.6-7

<sup>128</sup> Olsson, 2015-03-19. s.6

<sup>129</sup> Liljestränd, Jens, Pussy möter Putin. *Expressen*. 2016-02-08. s.7

<sup>130</sup> Fleischer, Rasmus. Turkiets ryska väg. *Expressen*. 2015-11-06. s.7

som den gör men landar i att “[d]et är meningslöst att fråga sig varför. Kanske bara för att det döda inte tål det levande”.<sup>131</sup>

#### 6.4.4 Kompetensbedömning i Expressen Kultur

Precis som i Aftonbladet Kultur finns “Putins Ryssland” som återkommande formulering i Expressen Kulturs artiklar. Vi menar att samma positiva kompetensbedömning av Vladimir Putin och negativa moralbedömning av honom görs här.

I den maskinmetafor vi tidigare har diskuterat ryms också en kompetensbedömning. Ryssland är helt enkelt effektiva. Deras effektivitet tar sig främst uttryck i moraliskt negativa handlingar, kopplade till oärlighet. Maskinen tar ofta plats i Expressen Kulturs beskrivningar när det handlar om propaganda och desinformation. Men Rysslands effektivitet tar sig inte enbart formen av en maskin. Effektivitetsmarkörerna återfinns även tillsammans med den ryska aggressiviteten vi tidigare avhandlat. Som i *Turkiets ryska väg*, där förtryck av oppositionen tas upp som en del av fenomenet “Putinisering”: “Veckan efter inleddes det folkliga upproret i Gezi-parken. Efter att det slagits ned, trappade regimen upp sin antisemitiska retorik.”<sup>132</sup> Att slå ner ett uppror blir här något som kan göras utan någon större ansträngning och sedan kan användas som förevändning för att genomföra den egentliga agendan. Förutom effektiva beskrivs den ryska staten med de närbesläktade kompetensbedömande orden snabb och smidig. Som i det tidigare nämnda citatet där ryska soldater intar Krim “[...] som tjuvar om natten”, det vill säga snabbt, smidigt och effektivt. I samma text beskrivs soldaterna som intog halvön: “‘De artiga’ kallas soldaterna, då de var lågmälda och knappt sa något. Några yviga gester behövdes heller inte, eftersom processen gick snabbt och enkelt.”<sup>133</sup>

Ytterligare en av Phalet och Poppes egenskaper som faller under positiv kompetens hittas i många av Expressen Kulturs artiklar. Det handlar då om Rysslands självsäkerhet. När Ryssland blir utsatta för påtryckningar står de fast vid sin sak, vid sin version av sanningen, även om Expressen Kultur menar att det inte är den sanna sanningen. Detta exemplifieras bland annat i *Sparka Putins lakej, SR!*, där skribenten uppmanar Sveriges Radio att avskeda dirigenten och “Putinlojalisten” Valerij Gergiev från sitt uppdrag på Östersjöfestivalen: “Men som väntat böjer sig inte Ryssland för några vecka västerlänningar eller Putinkritiska konstnärer.”<sup>134</sup> Här är inte Ryssland bara självsäkra, det är också väntat att de är det. Samma kompetensbedömning finns i *Ryska posten* (2015), där propagandakriget diskuteras: “Och hur ska man kunna säga sanningen till makten i Kreml när den leende svarar: ‘Så du säger att vi ljuger? Ja, det gör vi. Och än sedan?’”<sup>135</sup> Också Vladimir Putin personligen uppvisar stor självsäkerhet i Expressen Kulturs gestaltning. I artikeln *Skrupelfria presidenter* beskrivs hur Putin visar upp en självsäkerhet som angränsar till världsfrånvärdhet: “Vladimir Putin har det på sätt och vis enklare. Han verkar inte behöva bevisa något för någon, utan verkar vara rätt nöjd med hur både den egna befolkningen

---

<sup>131</sup> Plax, 2015-02-22. s.7

<sup>132</sup> Fleischer, 2015-11-06. s.7

<sup>133</sup> Olsson, 2015-03-19. s.6

<sup>134</sup> Olsson, Karin. Sparka Putins lakej, SR!. *Expressen*. 2015-08-30. s.6

<sup>135</sup> Wirtén, 2015-05-18. s.6

och resten av världen uppfattar honom.”<sup>136</sup> Putins självsäkerhet verkar också hjälpa honom i krig där han beskrivs som helt orädd: “Vladimir Putin har bestämt sig. Kriget i Ukraina intensifieras, vapenvilan från september är glömd och det ryska stödet till rebellerna maskeras knappast längre. Hot om skärpta sanktioner skrämmer inte.”<sup>137</sup>

Denna självsäkerhet återfinns ofta i kombination med en aggressivitet. Ryssland är i Expressen Kulturs gestaltning aggressiva och helt bekväma med att vara det. Oavsett vad omvärlden tycker om deras agerande kommer de att fortsätta agera på samma sätt. Det finns en statiskhet i deras agerande, en ovilja att förändra sig.

Sammantaget gör Expressen Kultur många fler positiva än negativa kompetensbedömningar av Ryssland. Det finns enstaka negativa bedömningar, exempelvis av Rysslands industri som misskött.<sup>138</sup> Endast vid två tillfällen görs kompetensbedömningar utan att en moralbedömning också görs. I de fallen görs bedömningarna om det ryska folket. I *Med Putin som främste fiende* beskrivs ryssar som duktiga på att planera: “Samtidigt beundrar jag Chodorkovskij för hans tålmodiga långsiktiga planering. Kanske är det något typiskt ryskt det med”.<sup>139</sup> I *Bortom Putin* framhålls deras kreativitet och arbetsamhet: “Det finns ingen anledning att tro att inte ryssarna skulle bli framstående entreprenörer, innovatörer eller industriledare, om de bara slapp den förlamande statliga kontrollen”.<sup>140</sup>

#### 6.4.5 Komparativ analys: Värdering av länder

Tittar man på Aftonbladet Kulturs och Expressen Kulturs moralbedömningar av Ryssland så är båda tidningarnas gestaltning nästan uteslutande negativ. Båda tidningarna beskriver i stor utsträckning Ryssland som oärliga och aggressiva. Tidningarna är också lika benägna att bedöma Ryssland enbart utifrån moral. Även benägenheten att helt utesluta moral ur sina beskrivningar av den ryska staten är likvärdig mellan Aftonbladet Kultur och Expressen Kultur. Benägenheten är lika med noll. Ingen av de fyrtio undersökta artiklarna är fria från moralbedömningar av det ryska styret. Vissa artiklar innehåller både positiva och negativa moralbedömningar, i vissa artiklar är skribenten mer försiktig med uppenbara bedömningar av moral men i samtliga fall lyser en underliggande negativ moralbedömning igenom.

Moralbedömningarna skiljer sig inte särskilt mycket mellan de båda kultursidorna. De är helt överens om att Ryssland är aggressiva och oärliga medan Expressen Kultur skriver något mer om Rysslands intolerans. Oärligheten i Expressen Kultur förekommer främst kring ämnena Krimkrisen och Rysslands korrruption. Korrruptionen är också ett av de mest förekommande ämnena i Aftonbladet Kulturs beskrivning av Ryssland som oärliga. Däremot förekommer inte oärligheten i någon större utsträckning när den kopplas till Krimkrisen. I Aftonbladet Kulturs beskrivning är annekteringen av Krim mer ett utslag av Rysslands aggressivitet än dess

---

<sup>136</sup> Plax, 2016-04-14. s.7

<sup>137</sup> Fredriksson, 2015-02-04. s.6

<sup>138</sup> Kärborg, Ulrika. Björntjänsten. *Expressen*. 2015-03-17 s.6

<sup>139</sup> Fredriksson, 2015-03-31. s.7

<sup>140</sup> Fredriksson, 2015-02-04. s.6

örlighet, även om propagandan och informationskriget som har omgärdat annekteringen faller in under kategorin örlighet.

Det finns undantag från de negativa moralbedömningarna på båda kultursidorna där Ryssland – och då framförallt det ryska folket – beskrivs ha positiv moral. I Expressen Kulturs gestaltning av det ryska folket finns också exempel på hur det ryska folket tillskrivs negativ moral. Detta har vi inte hittat i Aftonbladet Kulturs beskrivning av det ryska folket.

Vad gäller kompetensbedömningarna är skillnaderna mellan de två kultursidorna något större. För det första är Expressen Kultur mer benägna att gestalta Ryssland som kompetenta än vad Aftonbladet Kultur är. Detta framkommer främst genom den maskinmetafor som flitigt används i Expressen Kulturs artiklar och som inte alls är lika framträdande i Aftonbladet Kultur. Ryssland är helt enkelt bra på att göra det de vill göra. Som vi tidigare har diskuterat är detta främst att sprida propaganda. Aftonbladet Kultur beskriver också Ryssland som kompetenta i en del av artiklarna men inte i samma utsträckning. Här finns istället många negativa kompetensbedömningar, något vi bara ser vid enstaka tillfällen i Expressen Kultur. I Aftonbladet Kultur utpekas Putin som panikslagen. Den ryska propagandan – som i Expressen Kultur beskrivs som en maskin – är i Aftonbladet Kultur “ett skådespel” och lätt att genomskåda. I Expressen Kulturs beskrivning är således Ryssland ett större hot mot Sverige än vad de är i Aftonbladet Kulturs beskrivning. Tidningarna är överens om att det Ryssland gör till största del är negativt men Aftonbladet Kultur beskriver det som att det inte fungerar lika väl som Expressen Kultur gör.

En annan kompetensbedömning som Expressen Kultur gör är den av Ryssland som självsäkra. Denna bedömning ser vi endast någon enstaka gång i Aftonbladet Kulturs gestaltning. I Expressen Kulturs artiklar läggs det större vikt vid ett slags stöddighet som Ryssland har, där de inte bryr sig om omvärldens kritik. Vi vill understryka att vi inte har sett några tecken på motsatsen, alltså tvivel på sin egen förmåga, i Aftonbladet Kulturs gestaltning av Ryssland.

Vad gäller kultursidornas gestaltning av det ryska folket är kompetensbedömningarna mycket få. I Expressen görs två positiva och ingen negativ kompetensbedömning och i Aftonbladet görs en negativ bedömning av det ryska folkets kompetens.

För att återknyta till Phalet och Poppes teori om värdering av länder menar vi att kultursidorna är överens om att Ryssland är syndiga. Vad gäller kompetens finns det i Aftonbladet Kultur en större benägenhet att beskriva Ryssland som förlorare än vad det gör i Expressen Kultur. I nästan alla fall där kompetensbedömning görs i Expressen Kultur är det av Ryssland som vinnare. Båda kultursidorna är alltså överens om att Ryssland är moraliskt lågt stående, aggressiva och konfliktbenägna. Men medan Expressen Kultur i hög grad ser Ryssland som starka och konkurrenskraftiga målar Aftonbladet Kultur upp en mer delad bild av landet, där de i vissa fall ses som starka och i andra fall som svaga och utan konkurrenskraft.

## 6.5 Attribuering: Hur attribueras Rysslands agerande?

### 6.5.1 Aftonbladet Kultur

Till att börja med kan vi fastslå en sak: en övervägande del av de handlingar som Ryssland utför beskrivs av Aftonbladet Kultur vara av negativ art. Ryssland stryker yttrandefriheten, tillåter nazister att ha konferenser, gör ett illegalt maktövertagande av Krim, ser mellan fingrarna på mord av oppositionspolitiker, förtrycker före detta sovjetiska stater och fängslar dissidenter, för att nämna ett antal negativa handlingar. Flertalet av dessa handlingar och händelser förklaras dispositionellt. Ryssland besitter egenskaper, eller har motiv, som gör att man utför handlingarna. I artikeln *En hjälte i motståndet mot Putin* anklagas Vladimir Putin för att ljuga om 1990-talets misär för att ge sig själv ett ökat folkligt stöd. "Putin svarade med att i statsmedia framställa Nemtsov som personligen ansvarig för laglösheten och den sociala misären på 1990-talet, samtidigt som han odlade myten om att han själv nu stod för politisk stabilitet."<sup>141</sup> Ett annat exempel på detta finns i artikeln *Bloggare förföljs och fängslas* där den ryska staten smutskastar oppositionen för att inte riskera att förlora makten.

Vanligast är smutskastningskampanjer mot oppositionella som inte får försvara sig. Så skedde till exempel vid fängslandet av socialistledaren Sergej Udaltsov, en av ledarna för den stora proteströrelsen mot Putin åren 2011-2012. Först hängdes han ut i en "tv-dokumentär" där han påstods vara en utländsk agent, därefter dömdes han till 4,5 års fängelse.<sup>142</sup>

Dispositionella orsaksförklaringar ges också till byggandet av minnesmärket över Gustaf Mannerheim. Att bygga en staty över Mannerheim kanske inte låter som en negativ handling, men Mannerheim var nazist, deltog i massmord av ryssar under andra världskriget och framställs i artikeln i mycket dålig dager.

Men beslutet att upprätta minnesmärket kom från högsta ort [---] Även den ryske kulturministern Vladimir Medinskij - känd för sina reaktionära idéer - förklarade att: "Denna hyllning till Mannerheim är ett försök att återerövra vårt förlorade sekel, efter att den ryska revolutionen så tragiskt slet sönder vårt samhälle".<sup>143</sup>

Här är det alltså Putin som har motivet till att bygga statyn över Mannerheim. Men det finns också en annan orsak som lyfts fram för att förklara monumentet: att kulturministern är reaktionär.

I några artiklar i Aftonbladet Kultur finns både dispositionella och situationella orsaksförklaringar till negativa händelser, medan det i ytterligare några artiklar enbart ges situationella förklaringar till negativa händelser. Dessa förklaringar ges framförallt kring händelser som rör den ryska ekonomin. I *Västvärldens fånge* ges en situationell orsaksförklaring till Putins "utplåning av demokratin":

---

<sup>141</sup> Sachnin, 2015-03-01. s.4

<sup>142</sup> Sachnin, Aleksej. Bloggare förföljs och fängslas. *Aftonbladet*. 2016-09-22. s.5

<sup>143</sup> Leander & Sachnin, 2016-06-18. s.4

Fyra chockvågor slog sönder Putins konstruktion. Den västliga finanskrisen 2007-2008 drev ner Rysslands BNP med 7,9 procent; landets företag och ekonomi var ju integrerade delar av världskapitalismen. Pensions- och socialutgifter fick finansieras via oljeinkomster, som annars skulle användas för att modernisera industrin.<sup>144</sup>

Anledningen till att Putin inte lyckats bygga upp en bättre stat är den västliga finanskrisen. I *Kasparovs nya drag: Det är Jeltsins fel* gör schackmästaren och politikern Garry Kasparov en liknande analys, något skribenten håller med om.

Det som dock gör boken läsvärd är att Kasparov förstår och lyckas förklara hur Putins auktoritära regim växte fram. Han ger med rätta Boris Jeltsin skulden för att det blev som det blev och ber till och med om ursäkt för att han tidigare blundade för Jeltsins brott under 1990-talet.<sup>145</sup>

I denna analys är det inte finanskrisen, utan den allmänt misskötta ekonomin under Jeltsineran som fungerar som en situationell orsaksförklaring till Putins styre. Denna trend återfinns i flera av Aftonbladets Kulturs artiklar. Ofta framställs oligarkerna i mer negativt ljus än Vladimir Putin, och nämns som de främsta anledningarna till att Ryssland blivit ekonomiskt utarmat. Detta har i sin tur lett till att en totalitär president lyckats tillskansa sig så mycket makt. Putin kan då ses som ett symptom på ett system som dessa oligarker, tillsammans med Boris Jeltsin, har skapat. Putins nyliberala reformer, som i Aftonbladets Kultur beskrivs som negativa saker för den ryska ekonomin, förklaras vid ett tillfälle situationellt: "Tack vare det gale höga priset på olja under Putins första tid vid makten hade regimen ett spelrum för att kunna fortsätta de nyliberala reformer och privatiseringar som oligarkerna krävde".<sup>146</sup>

Men det är inte bara den ekonomiska situationen som används för att situationellt förklara Putins och Rysslands agerande. I *Putins fiende – ryssar* lyfts det världspolitiska läget upp som en förklaring till Rysslands deltagande i Syrienkriget: "Putin motiveras av att han inte vill att Assad, hans allierade i regionen, ska falla. Men också av en allvarlig oro för Islamiska statens frammarsch och det faktum att IS utgör ett växande hot för Ryssland och hela den postsovjetiska regionen."<sup>147</sup> Här förklaras Rysslands deltagande i Syrienkriget dels dispositionellt – att Putin har en agenda där – men också situationellt, eftersom IS har en agenda som hotar Ryssland, krävs det handling från Rysslands sida.

Det ryska folket agerar endast en gång i det undersökta materialet. Då förklaras deras negativa beteende, som i det här fallet är att stödja Donald Trump, situationellt:

Kanske är det inte Trumps rasism mot mexikaner och muslimer som i första hand får så många ryssar att föredra honom framför Clinton, utan det faktum att Trump i utrikespolitiska frågor har sagt att han vill förbättra relationerna mellan USA och Ryssland.<sup>148</sup>

---

<sup>144</sup> Svenning, 2015-09-14. s.4

<sup>145</sup> Leander, 2016-01-12. s.5

<sup>146</sup> Leander & Sachnin, 2016-02-26. s.4

<sup>147</sup> Leander & Sachnin, 2015-09-28. s.4

<sup>148</sup> Leander, Per & Sachnin, Aleksej. De dubbla måttstockarna. *Aftonbladet*. 2016-08-02. s.5



Det är alltså inte något inneboende i ryssarna, rasismen, som får dem att stödja rasisten Trump. Det är istället Trumps övriga agenda där han vill förbättra relationerna med Ryssland.

De fåtal gånger som Aftonbladet Kultur rapporterar om positiva handlingar utförda av Ryssland så förklaras dessa situationellt. Detta återkommer framförallt då det starka stödet för Putin ska förklaras. Att Vladimir Putin har starkt stöd är inte nödvändigtvis en odelat positiv sak men det är åtminstone en framgång för Putin och ur hans perspektiv är det naturligtvis positivt. I två artiklar finns snarlika citat där det starka stödet för Putin förklaras. Det beskrivs då som att det inte främst har någonting med Putin att göra, utan förklaras situationellt: "Stödet för Putin i dag handlar i första hand om att folk är rädda för en återgång till denna kaotiska tid".<sup>149</sup> På samma sätt beskrivs Putins stöd i *En hjälte i motståndet mot Putin*: "På många sätt var väljarnas starka stöd till Putin ett resultat av rädslan för en återgång till det tidigare kaoset."<sup>150</sup> I ett tredje exempel förklaras Putins popularitet med att hans olika väljargrupper har fel uppfattning om vad Putin vill göra. Populariteten bygger helt enkelt på ett missförstånd: "I opinionssiffrorna är Putin fortfarande omåttligt populär, men det är siffror som bedrar, då alla så kallade "putinister" har helt olika idéer om vad putinismen är och bör vara."<sup>151</sup>

Det finns i artiklarna en vilja att förklara Putins popularitet med någon annat än att Putin gör något rätt. Man vill inte tillskriva hans egenskaper eller agenda den framgång som han har tillskansat sig. Inte en enda av de gånger som Putin gör något som Aftonbladet Kultur beskriver som positivt förklaras det dispositionellt. Istället ges situationella orsaksförklaringar, vare sig det handlar om Putins starka stöd, eller som i följande exempel, om Putins väg genom en politiskt kris: "Putin tycktes dock ta sig igenom den politiska krisen, delvis med hjälp av vad Rysslandsforskaren Richard Sakwa kallat den ryska statens dubbla maktsystem."<sup>152</sup> Detta gäller som sagt inte bara Putins agerande, utan alla händelser som Aftonbladet Kultur beskriver som positiva förklaras situationellt.

### 6.5.2 Expressen Kultur

Även i Expressen Kultur är en stor majoritet av de handlingar som Ryssland utför och de händelser som sker i Ryssland av negativ art. Det vanligaste sättet att förklara dessa negativa handlingar är dispositionellt. Endast en gång förklaras en negativ handling situationellt. I *Ryska posten* (2016) förklaras den frostiga relationen mellan Ryssland och väst dels med utvidgningen av Natos gränser, men det slås också fast att "EU:s sanktioner mot landet [Ryssland] har sannolikt bidragit till att göra relationerna ännu sämre."<sup>153</sup>

I övrigt ges alltså dispositionella orsaksförklaringar till negativa händelser. Till exempel förklaras förbjudandet av HBTQ-rörelsens regnbågsflagga med att detta är något "[...] en hög

---

<sup>149</sup> Leander & Sachnin, 2015-04-13. s.4

<sup>150</sup> Sachnin, 2015-03-01. s.4

<sup>151</sup> Leander & Sachnin, 2016-02-26. s.5

<sup>152</sup> Svenning, 2015-09-14. s.5

<sup>153</sup> Barr, Björn. Ryska posten. *Expressen*. 2016-10-01. s.6

partiföreträdare vill”.<sup>154</sup> Den så kallade “Putiniseringen” av Ryssland, det vill säga en folkvald ledares omvandlande av en demokrati till en diktatur, förklaras också dispositionellt. Det som har skett sedan 2007 i Ryssland är helt enkelt Putins agenda, något han vill åstadkomma, och ingen situationell förklaring ges till att följande saker sker:

Nya medielagar stryker kritisk journalistik. Regimtrogna medier surrar av konspirationsteorier om judar och homosexuella. Militanta nationalisterna ges fria händer att terrorisera minoriteter, inom de ramar som sätts av säkerhetstjänsten. Samhället militariseras. Grannländer attackeras.<sup>155</sup>

Samma situation förklaras på ett liknande sätt i *Ute och flyger*: “Att oligarken och diktatorn Putin har giftmord på oliktankande och journalister på programmet och betraktar normala människorättsorganisationer som icke önskvärda hot är en beklaglig sak.”<sup>156</sup> Det är alltså Putins egna agenda och motiv som förklarar hans handlingar. I artikeln *Skelettlandet* återkommer samma mönster. Här beskrivs Ryssland som våldsamma av naturen: “Det levande döda Sovjet slår omkring sig med mycket av den leviatanska odjurskraft det har kvar” skriver artikelförfattaren och fortsätter med ett stycke om att våld ingår i den ryska självbilden. “Våld i det godas namn har ju varit och är en grundbult i både propagandan och självbilden för en stor del av det sovjetiska och postsovjetiska samhället”.<sup>157</sup>

De negativa handlingar som utförs förklaras alltså i hög grad dispositionellt. Positiva handlingar som utförs, för sådana finns också, förklaras däremot situationellt. Precis som i Aftonbladet Kulturs fall handlar det om ekonomiska förklaringar till Putins popularitet. I *Turkiets ryska väg* förklaras Putins allt större makt i Ryssland med “stigande oljepriser”,<sup>158</sup> och i *Bortglömd president* erbjuds en situationell förklaring till hela Putins styre:

Det brukar sägas att Ryssland inte har gjort upp med Sovjetunionen. Lika osmält är 1990-talet. Ofta refereras det till som ett trauma som för vissa förklarar - och för andra legitimerar - Vladimir Putins makt och popularitet. Människors besparingar försvann i inflationen, medellivslängden sjönk och oligarkerna berikade sig.<sup>159</sup>

Putins popularitet och makt förklaras alltså med att 90-talet var så kaotiskt att vad som helst skulle vara bättre. Gemensamt för Expressen Kulturs artiklar är att inga positiva handlingar ges dispositionella orsaksförklaringar, utan framgångar för Ryssland eller Putin förklaras genomgående av yttre omständigheter.

### 6.5.3 Komparativ analys: Attribuering

Den största skillnaden i de undersökta kultursidornas attribuering är att Aftonbladet Kultur är något mer benägna att ge situationella orsaksförklaringar till Rysslands negativa handlingar eller

---

<sup>154</sup> Ölmedal, Ida. Med ryssarna, mot Putin. 2015-07-11. s.7

<sup>155</sup> Fleischer, 2015-11-06. s.7

<sup>156</sup> Gustafsson, Lars. Ute och flyger. 2015-05-27. s.7

<sup>157</sup> Plax, 2015-02-22. s.7

<sup>158</sup> Fleischer, 2015-11-06, s.7

<sup>159</sup> Runeson, John. Bortglömd president. *Expressen*. 2016-08.14. s.6

negativa händelser där Ryssland är inblandade. Expressen Kultur förklarar nästan uteslutande negativa handlingar dispositionellt, alltså med att Ryssland gör som de gör utifrån deras motiv och egenskaper. Aftonbladet Kultur förklarar också den största delen av de negativa handlingarna dispositionellt, men förklarar alltså i större utsträckning än Expressen Kultur negativa handlingar med yttre omständigheter eller påverkan. I Aftonbladet Kultur är dessa situationella orsaksförklaringar ofta kopplade till 90-talet och den utarmning av ekonomin som skedde då. I Expressen Kulturs fall finns enstaka förklaringar av liknande slag, men de är inte alls lika frekvent återkommande. Den enda situationella orsaksförklaringen på en negativ händelse som ges i Expressen Kultur handlar om omvärldens påtryckningar och sanktioner mot Ryssland, som har lett till deras agerande. Vi menar att det finns en tendens att i Expressen Kultur förklara situationen i Ryssland – som båda kultursidorna är överens om är negativ – med att Putin förstört landet med sitt styre. I Aftonbladet Kultur finns snarare en tanke om att Putin är ett symptom på ett problem som uppstod långt innan han kom till makten och att Putins agerande i viss mån är en utslag av att han måste förhålla sig till de ryska oligarkerna och deras ekonomiska intressen. Dessa situationella orsaksförklaringar är just *förklarande*, inte *förmildrande* omständigheter för Putins beteende. Aftonbladet Kultur målar inte en bild av en president som redan från början befinner sig i ett hörn och omöjligt kan ta sig ut på något annat sätt än det han faktiskt gör. Det ska också understrykas att dessa förklaringar snarare är undantag än regel. Även i Aftonbladet Kultur är det vanligt att förklara negativa handlingar som Ryssland och Putin utför dispositionellt.

Ingen av kultursidorna ger någon dispositionell orsaksförklaring till en positiv händelse. Med andra ord: om något går bra för Ryssland så är det aldrig på grund av deras egna egenskaper eller motiv. Det är alltid yttre omständigheter, ofta oljepriset, som förklarar skeendet.

De små skillnader som finns i hur de två kultursidorna förklarar negativa händelser skulle kunna förklaras med tidningarnas respektive politiska färg. Vänsterorienterade Aftonbladet Kultur är mer negativt inställda till de affärsmän och oligarker som verkat i Ryssland från 1990-talet och framåt. Enligt deras synsätt skapar det kapitalistiska systemet problem, inte minst då det finns människor som oligarkerna som kan utnyttja detta system på de övriga medborgarnas bekostnad. I Expressen Kultur – vars modertidning är liberal och som enligt medarbetarna inte har någon politiskt anknytning, och därmed åtminstone inte är tydligt vänster – görs inte en lika stor sak av oligarkernas vara eller icke vara. Istället riktas fokus på Putins och den övriga ryska maktelitens egenskaper och motiv när negativa händelser ska förklaras.

## 7. Slutdiskussion

Den tydligaste slutsatsen som kan dras av vår undersökning är att bilden av Ryssland och framförallt av Vladimir Putins styre är genomgående negativ i både Aftonbladet Kultur och Expressen Kultur. Detta bekräftar vad en stor del av den tidigare forskningen kring bilden av Ryssland i Sverige och i svenska medier kommit fram till. Den mörka bilden genomsyrar hela den sammantagna gestaltningen, både vad gäller ordval och beskrivningar, men också attribueringen av Rysslands och Putinregimens agerande samt värderingen av landets kompetens och moral.

Det är svårt att dra några slutsatser kring vilka ämnen kultursidorna skriver om och källorna som används. Vad gäller ämnesvalen är dessa påfallande lika i det undersökta materialet. Däremot såg vi i vår urvalsprocess att Aftonbladet Kultur skriver mer och längre om Ryssland vilket skulle kunna betyda att de anser att Ryssland är ett viktigare ämne än vad Expressen Kultur gör. Det som skiljer sig mest mellan tidningarna är perspektiven, framförallt i artiklar som handlar om ryska oligarker, som i Aftonbladet Kultur framställs i klart sämre dager än de gör i Expressen Kultur. Denna skillnad i perspektiv återkommer också i valen av källor. Aftonbladet Kultur använder sig ofta av intervjupersoner från den ryska politiska vänsterkanten som är kritiska mot det oligarkerna har gjort och fortfarande gör i Ryssland.

I de ordval och beskrivningar som görs av Ryssland finns det också vissa likheter mellan kultursidorna. Båda är benägna att beskriva Ryssland som "Putins", samt att göra liknelser mellan dagens Ryssland och en tidigare inkarnation av landet. I Expressen Kulturs fall handlar det om en ofta återkommande liknelse med Sovjetunionen medan det i Aftonbladet Kultur handlar om enstaka liknelser med det gamla tsarriket. Skillnaderna kan förklaras med de respektive kultursidornas syn på respektive tidigare inkarnation snarare än synen på dagens Ryssland. För Expressen Kultur var Sovjetstyret en odelat negativ sak, medan Aftonbladet Kultur förhåller sig mer ambivalent inför Sovjetunionen och således använder tsarriket som liknelse när de vill illustrera den negativa situationen i dagens Ryssland.

Skillnaderna är relativt små när det kommer till värderingen av Rysslands kompetens och moral. Båda kultursidorna värderar Ryssland som ett land med lågt stående moral. Detta gäller framförallt det ryska Putinstyret, men i enstaka fall också det ryska folket. Vad gäller kompetens är skillnaderna något större. Det är tydligt att Expressen Kultur ser Ryssland som något mer kompetenta än vad Aftonbladet Kultur gör. Detta leder i förlängningen till att Ryssland i Expressen Kulturs beskrivningar är ett större hot än vad landet är i Aftonbladet Kulturs beskrivningar. Att Ryssland gestaltas som ett hot är något vi har sett exempel på i den tidigare forskningen. Bland annat i kandidatsuppsatserna *Ryskt hot och amerikanskt hjältemod* och *Sverige behöver inte oro sig - än* kommer författarna fram till att svenska medier är mycket benägna att gestalta Ryssland som ett hot. Detta ser vi alltså också i vår undersökning, framförallt i fallet Expressen Kultur. I båda kultursidornas bedömning är Ryssland utan tvivel *syndig*, med det råder viss meningsskiljaktighet kring huruvida landet är en *syndig vinnare* eller en *syndig förlorare*. I Expressens Kulturs fall är det tydligt *syndig vinnare*. Enligt Phalet och Poppes teori är det en kategori länder som är både tävlingsinriktade, konfliktbenägna och

dessutom konkurrenskraftiga vilket gör dem till det största möjliga hotet för resten av världen. I Aftonbladet Kulturs fall står värderingen och väger mellan *syndig vinnare* och *syndig förlorare*. Den senare är en kategori länder som förvisso är både aggressiva och konfliktbenägna men inte har någon större konkurrenskraft.<sup>160</sup>

De skillnader vi hittat i värderingen av Ryssland är en potentiell förklaring till att Expressen Kultur vid upprepade tillfällen anklagat Aftonbladet Kultur för att vara prorysk. Det skulle kunna finnas en uppfattning att Aftonbladet Kultur, i sin värdering av Ryssland som mindre kompetent, spelar ner hotet från öst. Ett hot som Expressen Kultur uppenbarligen upplever som stort. Däremot är det svårt att se några bevekelsegrunder till att anklaga Aftonbladet Kultur för att måla upp Ryssland i särskilt god dager. I nästan alla lägen beskrivs det ryska styret negativt, och den ryska moralen bedöms som låg.

Vidare finns det en vilja från båda kultursidorna att förklara Rysslands negativa beteende med inneboende egenskaper. Detta går i linje med den undersökning som Stefan Höjelijd gjorde om mediebilderna om Sovjetunionen. Redan då fanns en benägenhet att i svenska medier förklara negativa händelser dispositionellt.

Vad gäller skillnaderna mellan kultursidornas attribuering är dessa generellt små. Aftonbladet Kultur är något mer benägna att förklara negativa händelser situationellt än Expressen Kultur är, men det är svårt att argumentera för att deras orsaksförklaringar är mer förmildrande än Expressen Kulturs. Istället menar vi att skillnaderna kan kokas ned till två olika historiesyner, där Expressen Kultur i större utsträckning har en idealistisk historiesyn. De fokuserar mer på idéer och enskilda personer och gruppers handlingar. Aftonbladet Kultur har en mer materialistisk historiesyn, som fokuserar mer på materiella faktorer och att människors handlingar mer är en följd av dessa omständigheter. De olika historiesynerna blir tydligast när frågan om Vladimir Putins makt diskuteras. I Aftonbladet Kultur är Putin varande och agerande mer en naturlig följd av det ultrakapitalistiska system som föregick honom. I Expressen Kultur beskrivs Putin i större utsträckning som roten till det onda.

De små skillnader som finns både i attribueringen av Rysslands agerande och i de båda kultursidornas värdering av Rysslands kompetens och moral skulle också till viss del kunna förklaras av mängden material som skrivs om Ryssland på de båda kultursidorna. Vi har undersökt de tjugo längsta artiklarna om Ryssland från 2015 och 2016 i både Aftonbladet Kultur och Expressen Kultur och medan vi visserligen fick fram tjugo artiklar från varje tidning är mängden material betydligt större i Aftonbladet Kultur. De längre texterna i Aftonbladet Kultur skulle kunna ge en mer nyanserad bild av Ryssland. Och vare sig man tycker att Expressen Kultur eller Aftonbladet Kultur ger den mest rättvisa Rysslandsbilden är det svårt att argumentera emot att Aftonbladets bild är mindre ensidig.

En av gestaltningsteorins huvudpunkter är att mediernas rapportering om verkligheten formar publikens bild av densamma. Utifrån denna teori är det inte troligt att publiken som tar del av Aftonbladets gestaltning av Ryssland skulle få en positiv bild av landet. Om Aftonbladet

---

<sup>160</sup> Phalet och Poppe, 1997. s.708

Kultur målar sin Rysslandsbild i propagandistiskt syfte menar vi att man misslyckas med sitt mål. Bilden av Ryssland som ett land där man vill leva, eller ens vill ha med att göra uteblir helt. Märk väl att varken vi eller Martin Kragh och Sebastian Åsberg tror att Aftonbladet Kultur sprider propaganda medvetet.

Har då Martin Kragh och Sebastian Åsberg rätt i sin kritik mot Aftonbladet Kultur?

Som vi tidigare diskuterat kan vi inte genom denna studie bedöma giltigheten i anklagelsen att Aftonbladet Kultur skulle vara en spridare av rysk propaganda i den mening att de sprider nyheter från Sputnik. Däremot kan vi utifrån vår undersökning bedöma huruvida Aftonbladet Kultur sprider en positiv bild av Ryssland. Vi menar att vi med vår undersökning visat att så inte är fallet. Aftonbladet Kultur ingår i en tradition där svenska tidningar ger en negativ Rysslandsbild. Att en tidning som målar upp en så negativ bild av Ryssland samtidigt skulle vara en av de viktigaste spridarna av rysk propaganda i Sverige är inte särskilt troligt. Vi vill alltså påstå att det inte går att säga att bilden som målas upp av Ryssland i Aftonbladet Kultur är orimligt positiv. Om man väljer att se Expressen Kulturs beskrivning av landet som norm avviker Aftonbladet Kulturs beskrivning inte tillräckligt mycket för att man ska kunna säga att kultursidan ger en orimligt positiv bild av landet.

Om vi går ned på detaljnivå i gestaltningen av Ryssland så är det i Aftonbladet Kulturs gestaltning av den ryska kompetensen som man avviker mest från Expressen Kulturs. Således är det här det kan finnas mest utrymme för kritik. Frågan man måste ställa sig är då om det är rimligt att i varje artikel, i varje uttalande om någonting som har med Ryssland att göra, kategoriskt måla upp Ryssland som ett stort och kompetent hot. För att svara på denna fråga måste man veta exakt hur stort eller litet hot Ryssland är, och i så fall om Aftonbladet Kulturs beskrivning av landet är att spela ner detta eventuella hot. Detta är mycket svårt att fastställa men det vore en klar överdrift att säga att Aftonbladet Kulturs gestaltning av Ryssland är så pass avvikande från Expressen Kulturs att två totalt olika bilder av landet målas. Aftonbladet Kultur gestaltar precis som Expressen Kultur Ryssland som ett kompetent hot, bara inte i lika hög grad. Den andra punkten där Aftonbladet Kulturs gestaltning av Ryssland avviker mest från Expressen Kulturs gäller orsaksförklaringarna av det negativa ryska agerandet. Inte heller här avviker det så pass mycket att man kan anse att Aftonbladet Kultur ursäktar Rysslands agerande. Aftonbladet Kultur erbjuder andra orsaksförklaringar i vissa fall, men de är fortfarande kategoriska i sin negativa gestaltning av dessa handlingar, något även Expressen Kultur är. Utifrån detta anser vi att Kragh och Åsberg har fel i sin kritik, åtminstone i den delen av kritiken som vi har undersökt.

# Referenslista

## Tryckta källor:

Aagård, Martin. Häxjakten måste få ett slut. *Aftonbladet*. 2017-01-10

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 3., [utök.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012

Blomdahl, Victor, Carlsson Tenitskaja, Alexandra & Eriksson, Sally, *Ryskt hot och amerikanskt hjältemod*. Kandidatuppsats, Göteborgs Universitet, 2016

Bosson, Charlotta & Trollmåne, Antonia, *Sverige behöver inte oro sig - än*. Kandidatuppsats, Linnéuniversitetet, 2014

Brask, Sam & Sämgård, Stina, *Kvällspressens kultursidor - ett uppslag under förändring*, Kandidatuppsats, Södertörns högskola, 2014

Burgman, Torsten, *Rysslandsbilden i Sverige*. Historisk media, Lund, 2001

Bosson, Charlotta & Trollmåne, Antonia, *Sverige behöver inte oro sig - än*. Kandidatuppsats, Linnéuniversitetet, 2014

Entman, Robert. Framing: toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*. Vol.43, No.4, 1993

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (red.), *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, 4., [rev.] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2012

Fränberg, Viktor, *Den ryska björnen sover*. Kandidatuppsats, Linnéuniversitetet, 2017

Hellspong, Lennart & Ledin, Per, *Vägar genom texten: handbok i brukstextanalys*, Studentlitteratur, Lund, 1997

Höjelid, Stefan, *Sovjetbilden i nordisk press*. Studentlitteratur, Lund, 1991

Kleppe, Ingeborg Astrid & Mossberg, Country Image: a Reflection of the Significance of the Other, *NA - Advances in Consumer Research* Vol.32, Association for Consumer Research, 2005

Lakoff, George & Johnson, Mark, *Metaphors We Live By*, Univ. of Chicago Press, Chicago, 2003

Laurén, Anna-Lena. Vi får inte förlora förståndet. *Dagens Nyheter*. 2017-01-11

Olsson, Karin. Linderborgs ryska docka. *Expressen*. 2017-01-18

Olsson, Karin. Vill Aftonbladet låta som Putin-propaganda?. *Expressen*. 2017-01-08

Phalet, Karen & Poppe, Edwin. Competence and morality dimensions of national and ethnic stereotypes: a study in six eastern-European countries. *European Journal of Social Psychology*. Vol.27, 1997

Savic, Vladislav, *Vladimir Putin och rysskräcken*. Nordstedts, Stockholm 2010

Strömbäck, Jesper, Journalistiken och politiken. i *Medierna och demokratin*, 2. uppl., Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (red.), Studentlitteratur, Lund, 2012

Wennström, Johan, *Var förs samhällsdebatten?: kultursidorna vs ledarsidorna*, Timbro, Stockholm, 2009

### **Elektroniska källor:**

Haddad, Prescilia. Säpo: Ryssland bedriver psykologiskt krig mot Sverige. *SVT Nyheter*. 2016-03-17.

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/sapo-ryssland-bedriver-psykologiskt-krig-mot-sverige>

(Hämtad 2017-04-27)

Kragh, Martin & Åsberg, Sebastian. Russia's strategy for influence through public diplomacy and active measures: the Swedish case. *Journal of Strategic Studies*. Vol.40 No.1 (2017) doi: 10.1080/01402390.2016.1273830 (Hämtad 2017-05.04)

Larsson, Linus. Rysk propagandasajt lägger ned i Sverige. *Dagens Nyheter*. 2016-03-11.

<http://www.dn.se/nyheter/sverige/rysk-propagandasajt-lagger-ned-i-sverige/> (Hämtad 2017-05-04)

*Mediespanarna*, Desinformation, Institutionen för kultur- och medievvetenskaper, avsnitt 262, 2017-01-12

Nesser, Johannes. Allt du velat veta om Kremlfjäsk men inte orkat ta in. *Journalisten*. 2017-01-

20. <http://www.journalisten.se/nyheter/allt-du-velat-veta-om-kremlfjask-men-inte-orkat-ta>.

(Hämtad 2017-03-15)

Nesser, Johannes. Artikeln om Aftonbladet Kultur sågas av forskare. *Journalisten*. 2017-01-16.

<http://www.journalisten.se/nyheter/artikeln-om-aftonbladet-kultur-sagas-av-forskare> (Hämtad 2017-05-04)



Nesser, Johannes. Martin Kragh: "Tonläget behöver tas ned". *Journalisten*. 2017-01-16.  
<http://www.journalisten.se/nyheter/martin-kragh-tonlaget-behoover-tas-ned> (Hämtad 2017-05-04)

Orvestos räckviddsrapport, *Orvesto konsument 2016:2*, [https://tns-sifo.se/sites/default/files/reports/documents/rackviddsrapport\\_orvesto\\_konsument\\_2016\\_2\\_komp.pdf](https://tns-sifo.se/sites/default/files/reports/documents/rackviddsrapport_orvesto_konsument_2016_2_komp.pdf) (Hämtad 2017-05-05)

Peterson, David/TT. Studie: Ökning av rysk desinformation i Sverige. *Svenska Dagbladet*. 2017-01-07. <https://www.svd.se/ui-ryssland-forsoker-sprida-falska-nyheter> (Hämtad 2017-04-27)

Torén Björling, Sanna. Ny kulturchef tas från ledarsidan. *Dagens Nyheter*. 2010-03-27.  
<http://www.dn.se/arkiv/kultur/ny-kulturchef-tas-fran-ledarsidan/> (Hämtad 2017-05-02)

*Värvet*, #128: Åsa Linderborg, Acast, avsnitt 128, 2014-06-15

Åkesson, Hanna. Nato: Kraftig ökning av rysk desinformation sedan Krim. *Omni*. 2017-02-11.  
<http://omni.se/nato-kraftig-okning-av-rysk-desinformation-sedan-krim/a/J9K8J> (Hämtad 2017-05-02)

## Bilaga 1: Samtliga undersökta artiklar

### Aftonbladet Kultur

*“Bara revolution kan förändra Ryssland”* - Per Leander, 2015-06-28  
*Bloggare förföljs och fängslas* - Aleksej Sachnin, 2016-09-22  
*De dubbla måttstockarna* - Per Leander & Aleksej Sachnin, 2016-08-02  
*De ljuger så bra* - Torsten Kälvemark, 2016-09-08  
*Den nya rysskräcken* - Torsten Kälvemark, 2016-06-02  
*Drömmar om Sovjet* - Carsten Palmaer, 2015-03-18  
*En hjälte i motståndet mot Putin* - Aleksej Sachnin, 2015-03-01  
*En plundrars försvarstal* - Martin Aagård, 2015-03-09  
*Fransk seger för Putin* - Olle Svenning, 2016-11-22  
*Hotet kommer inifrån* - Per Leander & Aleksej Sachnin, 2016-02-26  
*Iskall mördare* - Aleksej Sachnin, 2015-08-03  
*Kasparovs nya drag: Det är Jeltsins fel* - Per Leander, 2016-01-12  
*Maffiabröder* - Per Leander & Aleksej Sachnin, 2016-01-23  
*Med örat mot Putinland* - Camilla Hammarström, 2015-11-19  
*Oligarken inget hot mot Putin* - Per Leander & Aleksej Sachnin, 2015-04-13  
*Putins vän stod för fiolerna* - Mika Velikovskij, 2016-05-04  
*Putins fiende - ryssar* - Per Leander & Aleksej Sachnin, 2015-09-28  
*Slaktade ryssar - hyllas av Putin* - Per Leander & Aleksej Sachnin, 2016-06-18  
*Världens fascister möts i Putin-land* - Aleksej Sachnin, 2015-03-26  
*Västvärldens fånge* - Olle Svenning, 2015-09-14

### Expressen Kultur

*Björntjänsten* - Ulrika Kärnborg, 2015-03-17  
*Bortglömd president* - John Runeson, 2016-08-14  
*Bortom Putin* - Stig Fredriksson, 2015-02-04  
*Fest som protest* - Stig Fredriksson, 2016-05-18  
*Kremlkramen* - Stefan Ingvarsson, 2015-02-11  
*Med Putin som främste fiende* - Stig Fredriksson, 2015-03-31  
*Med ryssarna, mot Putin* - Ida Ölmedal, 2015-07-11  
*Med tron som vapen* - Stig Fredriksson, 2015-08-18  
*Mobil propaganda* - Jakob Nilsson, 2015-10-06  
*Propaganda står på programmet* - Gunilla Brodrej, 2016-08-25  
*Pussy möter Putin* - Jens Liljestränd, 2016-02-08  
*Roffarregim* - Karin Olsson, 2016-03-19  
*Ryska posten (2015)* - Per Wirtén, 2015-05-18  
*Ryska posten (2016)* - Björn Barr, 2016-10-06  
*Skelettlandet* - Dmitri Plax, 2015-02-22

*Skrupelfria presidenter* - Dmitri Plax, 2016-04-14  
*Sparka Putins lakej, SR!* - Karin Olsson, 2015-08-30  
*SR-fest utan ryggrad* - Gunilla Brodrej, 2015-08-25  
*Turkiets ryska väg* - Rasmus Fleischer, 2015-11-06  
*Ute och flyger* - Lars Gustafsson, 2015-05-27